

Profileringsproject

‘A sense of humor is part of the art of leadership, of getting along with people, of getting things done’

Dwight D. Eisenhower

Naam student:
Studentnummer:
SLB docent:
pp-docent:
pp-begeleider:

Daan Govers
3328376
Josine Fontrodona
Tara van Keulen
Sandra Hommers

Inhoudopgave:

1. Inleiding.	3
2. De pedagogische kwestie.	4
2.1 De doelgroep.	5
2.2 De kenmerken van de doelgroep.	6
3. Probleemstelling.	7
3.1 Doel.	8
3.2 Onderzoeksvraag.	8
3.3 Deelvragen.	8
3.4 Onderzoekopzet.	8
3.5 Soort onderzoek.	9
4. Theoretisch kader.	10
4.1 Stoornis.	10
4.2 Gedragsprobleem.	10
4.3 Grensoverschrijdend gedrag.	11
4.4 Puberteit/adolescentiefase.	11
4.5 Waar moet je rekening mee houden tijdens het werken of in het omgaan met de TOS leerling?	12
4.6 Rol van de docent.	14
4.7 Wat zijn interventies?	15
5. Onderzoekopzet.	16
5.1 Type onderzoek.	16
5.2 Dataverzamelingsmethode.	16
5.3 Respondenten.	17
5.4 Manier waarop geanalyseerd wordt.	18
6. Praktijkonderzoek.	19
6.1 Wat is grensoverschrijdend gedrag?	19
6.2 Hoe ervaren/beleven docenten van KCC grensoverschrijdend gedrag?	21
6.3 Welke interventies zijn er om grensoverschrijdend gedrag te verminderen bij de leerlingen van het KCC?	22
6.4 Welke interventies zijn effectief voor de TOS doelgroep?	23
7. Conclusie	24
8. Evaluatie.	29
9. Literatuurlijst.	31
10. Bijlage.	33
10.1 groepsgesprek.	33

1. Inleiding:

Sinds september 2017 ben ik student aan de Fontys Hogeschool Pedagogiek in Tilburg. Twee en een half jaar geleden heb ik de stoute schoenen aangetrokken en na ruim 14 jaar jeugdhulpverlening de overstap gemaakt naar het onderwijs. Een uitdaging waar ik naar op zoek was en wat nu blijkt een schot in de roos.

Omdat ik nog niet onderwijsbevoegd ben, heb ik gekozen de Verkorte Lerarenopleiding Pedagogiek te gaan volgen. Dit profileringsproject is het laatste wat ik voor de opleiding moet maken en het is de opdracht naar mijn welverdiende diploma en een vaste baan in het onderwijs. Het heeft iets langer geduurd dan in mijn planning zat, maar dat maakt mij niet minder trots.

Al snel wist ik dat ik het praktijkonderzoek wilde uitvoeren binnen mijn huidige werkplek. Vanuit mijn ervaring, maar ook vanuit de onderwijspraktijk zag ik grensoverschrijdend gedrag wat thuis hoort bij een puber, maar veel onrust oplevert bij de docent en leerling. De leerling is zich niet bewust van het gedrag en de docent is niet altijd in staat adequaat te reageren wanneer de situatie daarom vraagt. Het onderwerp was mij al snel duidelijk, maar het vorm geven daarvan en juiste focus heeft mij veel overleg en denkwerk gekost met collega's, PP-begeleider en PP docent. Het opstellen van een hoofdvraag, deelvraag en doelstelling verdiende veel aandacht en dat weerhield mij ook om door te pakken in eerste instantie. Eenmaal aangescherpt door de hulp van mijn PP begeleider ben ik mij gaan storten in de literatuur over mijn onderwerp. Iedere keer kwam ik weer een stap dichterbij de eindstreep en mijn diploma is nu echt in zicht.

Ik wil speciaal Josine Fontrodona bedanken voor haar kritische blik en het flexibel opstellen tijdens het sparren, mijn vader voor het meelezen en meeleven op de achtergrond en mijn collega's en Sandra Hommers voor de steun op mijn werk. Ze hebben veel tijd geïnvesteerd in mijn onderzoek en heb veel gehad aan de feedback, brainstormsessies en tips. Allemaal bedankt!

In dit document vindt u het hele onderzoek.

Veel leesplezier!

Daan Govers

2. De pedagogische kwestie.

Als docent besteed je veel tijd aan het overbrengen van lesinhoud, maar soms zijn er dagen dat je als docent aan het eind van de dag het gevoel hebt niet aan onderwijs te zijn toegekomen. Steeds heb je brandjes moeten blussen, conflicten op moeten lossen, grenzen moeten stellen en de orde moeten bewaken. Grenzen worden overschreden, (gedrags)problemen komen nadrukkelijker naar voren en de noodzaak om in te grijpen wordt steeds duidelijker. Er moet iets ondernomen worden zodat je als docent weer aan het primaire proces, onderwijs, toe komt. Maar de vraag is hoe je dat doet als docent zonder jezelf te verliezen en zodat je aan het eind van de werkdag met een tevreden gevoel naar huis gaat? Hoe ga je als docent met grensoverschrijdend gedrag om en welke interventies heb je ter beschikking om adequaat op dat gedrag te reageren?

Grensoverschrijdend gedrag is een complex en beladen onderwerp. Maar het komt overal voor. Grensoverschrijdend gedrag vindt plaats op psychologisch, fysiek, seksueel, financieel en materieel vlak. Bewust en onbewust. Grensoverschrijdend gedrag uit zich door handelingen van een groep of individu, die door een persoon, die deze handelingen als tegen zich gericht ziet, als vijandig, vernederend of intimideren wordt beschouwd (Zuidweg, M, 2017).

Voorbeelden van gedrag dat als grensoverschrijdend, storend of moeilijk wordt ervaren zijn;

Agressie: gewelddadig zijn tegen anderen, zowel fysiek en verbaal (duwen, slaan, schoppen, krabben, spuwen, scheldwoorden, bedreigen, manipuleren).

Pesten: herhaaldelijk en met voorbedachte raden iemand bewust kwetsen of schade toebrengen. Andere voorbeelden zijn; druggebruik, veiligheidsvoorschriften negeren, stelen, vandalisme, iemand anders in gevaar brengen, schade aanbrengen aan het gebouw, vuurwerkbezit, wapenbezit, cyberpesten etc.

Welke interventies zet je als docent om een positieve gedragsverandering bij grensoverschrijdend gedrag te realiseren?

Zestig procent van de gedragsproblemen verdwijnt als het docentgedrag verandert (gedragsproblemen in de klas, 2017. z.d.). Eigenlijk weet elke docent dat. Om hier mee aan de slag te gaan is samen werken met het team, de leerlingen en ouders een belangrijke stap om duidelijk te krijgen hoe je met elkaar om wil gaan en hoe het beste samen gewerkt kan worden. Vanuit het Kentalis Compas College (hierna te noemen het KCC) wordt dit het schoolklimaat genoemd (Schoolplan KCC, 2015-2019). Het schoolklimaat is een geheel van aanwezige en gecreëerde omgevingsfactoren, die invloed hebben op het welbevinden van een leerling. En het goed in je vel steken (welbevinden) heeft weer invloed op de ontwikkeling en het leervermogen (van Nus, Wil, 2015). Vervolgens heeft het welbevinden ook invloed op het gedrag in de klas en de leerling zelf. Een veilig schoolklimaat is een belangrijke voorwaarde voor effectief onderwijs. Het scheppen van een goed klimaat stelt hoge eisen aan docenten. Zij moeten effectief lesgeven, goede werksfeer scheppen, regels consequent handhaven en passende maatregelen nemen bij overtreding van regels (Wienke, D, 2010). Als docent wordt er van je verwacht dat je weet hoe je om moet gaan met moeilijk gedrag in de klas en op school. Moeilijk gedrag is redelijk subjectief, maar wel gedrag wat vaak als storend wordt ervaren. (Don Bosco Groeneveldschool, 2017. z.d)

De doelgroep binnen het KCC heeft behoefte aan structuur en een duidelijke consequente aanpak. Een citaat uit het missie en visie document van het KCC zegt het volgende (Schoolplan KCC, 2015-2019):

“Wij doen dat in een veilige leeromgeving die recht doet aan de beperkingen van leerlingen en waarin medewerkers optimaal in staat zijn om, in communicatie met leerlingen, het onderwijs vorm te geven. Maatwerk is daarbij een belangrijk uitgangspunt. Het is ons doel om leerlingen optimaal voor te bereiden voor deelname aan de maatschappij en eventueel vervolgonderwijs. Wij hebben daarbij veel aandacht voor communicatieve ontwikkeling, zelfredzaamheid en persoonlijke ontwikkeling”

Als men spreekt over een veilige leeromgeving, dan zijn interventies in het onderwijs en de inzetbaarheid daarvan niet van elkaar los te koppelen. Binnen KCC zijn er een aantal protocollen, die in werking gezet kunnen worden bij bijvoorbeeld pesten, (seksuele) intimidatie en geweld. Deze protocollen zijn veelal op schoolniveau en niet op klasniveau of op de individu gericht. Daarnaast geven deze protocollen ook niet weer hoe jij als docent hiermee kan omgaan.

Docenten komen in klassen vaak andere zaken tegen die op het oog kleiner lijken, maar als er geen interventie ingezet wordt, worden de problemen steeds groter. Als docent wil je dit voorkomen.

“Wil ik als het gedrag maal 20? Zo niet? Doe er dan nu wat aan! Heb ik de regie over het gedrag? En heb ik dat ook nog steeds als dat gedrag zich in twintigvoud manifesteert? (Teitler, P, 2011)”

Wat zichtbaar is, is dat docenten verschillende interventies hanteren op een eigen manier of interventies niet goed uit voeren. Voorbeelden van interventies zijn; time-out, uit de klas sturen, kaartsysteem, herstelgesprek, oudergesprek, strafregels laten schrijven, negeren van bepaald gedrag, corvee taken, tijd inhalen na school of pauze enzovoort.

Afspraken zijn vaak veel opgelegd en niet samen besproken met de leerlingen zelf. Dit heeft een averechtse werking en is erg onduidelijk en verwarrend voor de leerlingen.

Is het handelingsverlegenheid, is het de werkdruk of zijn er andere oorzaken in het omgaan met grensoverschrijdend gedrag? Docenten lijken moeite te hebben om passend te reageren. Vanuit KCC is de behoefte aan passende interventies om zo de handelingsverlegenheid van leraren te verkleinen en eigenheid te vergroten.

2.1 De doelgroep.

Het KCC verzorgt speciaal voortgezet onderwijs voor VMBO- en PRO- leerlingen in de leeftijd van 11 tot 17 jaar. Het KCC biedt onderwijs aan 3 doelgroepen: dove leerlingen, slechthorende leerlingen en leerlingen met een Taal Ontwikkelings Stoornis (TOS). Het onderzoek richt zich op de TOS-leerling.

Vanuit de visie “speciaal waar moet en regulier waar kan” krijgen de leerlingen met een TOS op het KCC les binnen een reguliere school van scholengemeenschap “Het Hooghuis”, middels een zogenoemde school- in- school constructie.

Bij leerlingen met een TOS wordt taal in de hersenen minder goed verwerkt. Dit betekent dat leerlingen input minder snel verwerken (taalperceptie) en/of meer moeite hebben met zich uiten (taalproductie). Leerlingen met een TOS hebben verschillende onderwijsbehoeften, maar ook veel onderwijsbehoeften zijn hetzelfde bij (bijna) alle leerlingen met een TOS. Omdat het ontwikkelen van communicatieve vaardigheden minder snel gaat dan bij leeftijdgenoten, heeft de leerling extra ondersteuning tijdens verschillende lessen (schoolplan KCC 2015-2019).

Executieve functies (EF's) worden ook wel regelfuncties genoemd. Het zijn de hogere controlefuncties van de hersenen die mensen in staat stellen om beheerst, planmatig en sociaal aanvaardbaar gedrag te laten zien. Binnen Kentalis is er in

toenemende mate aandacht voor deze regelfuncties omdat deze samenhangen met taalbeheersing en dus met TOS. Veel leerlingen met een taalontwikkelingsstoornis (TOS) vertonen dan ook problemen met deze regelfuncties.

2.2 Kenmerken van de doelgroep.

Leerlingen met TOS blijven natuurlijk jongeren die midden in de pubertijd/adolescentiefase zitten. De leerlingen van het KCC willen als normaal gezien worden en hebben (als het aan de leerlingen zelf ligt) geen van allen een TOS of beperkingen die daaruit voortkomen. In de hersenen van leerlingen met TOS lopen de verbindingen tussen hersengebieden anders. Daardoor hebben ze bijvoorbeeld moeite met het onthouden en leren van woorden of klanken. Nog te vaak wordt TOS verward bijvoorbeeld met dyslexie, stotteren, een algemene taalachterstand of autisme. Er zijn verschillende vormen van taal- en spraakproblemen en factoren die deze problematiek kunnen veroorzaken. Deze kunnen in aard en ernst van de problematiek sterk uiteen lopen. Vaak heeft een leerling een combinatie van de bovengenoemde vormen en oorzaken. Dit zijn belangrijke signalen:

- weinig woorden kennen
- moeite hebben om op een woord te komen
- slecht verstaanbaar zijn
- veel fouten maken bij het maken van zinnen
- korte zinnen maken
- begrijpen van anderen is vaak moeilijk
- niet te luisteren of opdrachten niet (op)volgen
- stil zijn en praat weinig
- boos worden of gefrustreerd raken als een leerling niet begrepen wordt of anderen niet begrijpt.

TOS is lang een onbekend verschijnsel geweest. Vaak werd gedacht dat de leerling een leerprobleem had. Uit de afname van de Sociale Observatie Lijst (SCOL mei 2016) die het KCC heeft afgenomen blijkt vooral dat de leerlingen moeite hebben met 'samen' (houden aan afspraak, ideeën aandragen, aanpak bedenken). Uit de afname van de verschillende genormeerde diagnostische testen blijkt dat ruim 40% van de leerlingen een 'niet pluis' scoort op externaliserend ('naar buiten toe') gedrag: *agressief of 'antisociaal' gedrag, zoals vernielen, schelden, stelen, slaan, schoppen, driftbuien, weglopen, liegen, tegenspreken, pesten, aandacht opeisen, schreeuwen, bedreigen etc.*

Ruim 70% scoort op internaliserend ('naar binnen toe') gedrag: *stil zijn, zich in zichzelf terugtrekken, zichzelf pijn doen, veel huilen, negatief over zichzelf denken en spreken, etc.*

Dit vraagt om alert te zijn op de leerlingen van het KCC.

3. Probleemstelling

Het Nederlandse onderwijssysteem wordt geconfronteerd met diverse ontwikkelingen die maken dat scholen (zoals het KCC) te maken krijgen met grensoverschrijdend gedrag bij leerlingen. Scholen zoeken naar manieren om hun al aanwezige protocollen en methodieken uit te breiden om deze groep leerlingen goed onderwijs te kunnen bieden. Zo hanteert het KCC de methodiek geweldloos verzet (van Nus, Wil, 2015). Vanuit deze methodiek wordt de term nieuwe autoriteit gebruikt.

Het uitgangspunt binnen 'Nieuwe Autoriteit' is de onderlinge relatie tussen docent en leerling waarbij aanwezigheid, toezicht, nabijheid en betrokkenheid belangrijke aspecten zijn (van Nus, Wil, 2015). 'Nieuwe Autoriteit' richt zich op de docenten. Het KCC heeft in het kader van geweldloos verzet themabijeenkomsten gehouden in samenwerking met Bureau Peers. Tijdens deze bijeenkomsten heeft het docententeam van KCC het gehad over 'versterkend werken'. Hoe kan je samenwerken? Hoe ga je problemen te lijf? Welke verwachtingen heb je van elkaar? Docenten krijgen meer te maken met groeiende groep leerlingen die om individueel aangepast begeleiding vraagt (van Nus, Wil, 2015). Naast deze ontwikkeling heeft het KCC ook te maken met de invoering van de wet passend onderwijs (passend onderwijs 2014). Leerlinggebonden financiering werd vervangen door zorgarrangementen. Die vaak bovenschools geregeld zijn en veelal onvoldoende uitgewerkt, waardoor veel docenten het gevoel hebben er in de praktijk alleen voor te staan (van Nus, Wil, 2015).

De ouderbetrokkenheid neemt toe, zowel positief als negatief. Ouders wensen hun kinderen het beste toe. De kritische houding van ouders die dit meebrengt, bezorgt veel docenten stress en onzekerheid en zorgt regelmatig voor onbegrip tussen ouders en school. Deze ontwikkelingen staan niet los van elkaar. Ze roepen een vorm van ontrust op.

Juist wanneer de relaties onder druk staan tussen docent en leerling, wordt het samenwerken onder druk gezet. Om daar iets aan te doen gaat het niet zo zeer om dingen anders te doen, maar gaat het om dat docenten kijken naar zichzelf en aansluiten op wat er al ligt. Interventies bedenken op wat docenten al kunnen en wat persoonlijk past om de relatie onderling te verbeteren. Wanneer zit je als docent in je kracht en hoe kan de docent dat uitbuiten? Het principe van oplossingsgericht werken komt hier naar boven; kijken wat werkt, en dit herhalen (Coert Visser, F, 2009). Doen wat al werkt in de praktijk en interventies inzetten als een aanvulling. De docent werkt samen met de leerling, maar behoudt wel de leiding. Meebewegen en ombuigen (Durrant, M, 2007).

Volgens Herbert en Ytsma (1990) heeft praten met de leerling alleen zin als de docent met duidelijke stem aangeeft dat hij iets gaat doen als het wangedrag aanhoudt. En ook dat de docent zich bewust moet zijn dat het effect tijdelijk zal zijn. Anderen zoeken oplossingen in het werken met heldere regels, gekoppeld aan consequente straffen. Die de leerlingen kunnen raken waar het, het hardste geraakt kan worden; zijn vrije tijd (Boon, A, 2009).

Het probleem rondom omgaan met grensoverschrijdend gedrag voor docenten op school is enerzijds de cultuur en bestaande afspraken in een bestaande school en anderzijds de eigen manieren van handelen van docenten.

Binnen het KCC is de laatste tijd ontzettend veel veranderd. De leerlingen zijn van een beschermde omgeving/locatie (school op een zorgpark) naar een omgeving/locatie school-in-school gegaan (school in een wijk). Er is meer ruis op

school en de leerlingen komen onder een andere sociale druk te staan. Het is te stellen dat het veel meer een weerspiegeling van de maatschappij is met alle sociale druk die daarbij hoort.

TOS leerlingen lijken in eerste opzicht op leerlingen zoals alle anderen. Het probleem zit hem dan ook diep geworteld in de leerling en de informatieverwerking daarvan. Iemand met TOS verwerkt informatie anders dan anderen en heeft daar hulp bij nodig om die informatie te ordenen. Leerlingen zijn allemaal puber en willen niet onderdoen voor hun omstanders. Als het gaat om grensoverschrijdend gedrag en welke interventies je inzet als docent, dan ligt daar een grote uitdaging om dat in goede banen te leiden.

Het KCC is actief op zoek naar passende interventies en probeert bestaande interventies te integreren in de huidige aanpak.

Veel bestaande interventies zijn in grote lijn toepasbaar maar nog onvoldoende op maat voor de doelgroep van KCC. Ze zijn vaak te talig of niet visueel genoeg.

Hierdoor lopen leerlingen vast en laten ze juist probleemgedrag zien. Leerlingen gaan grenzen zoeken, vervallen in oud gedrag en docenten zijn minder consequent en zijn zoekende als het gaat om het hanteren van regels en afspraken.

De adviezen uit het onderzoek moeten aansluiten bij de behoeften van docenten, zodat docenten opbrengst voelen bij het uitvoeren in de praktijk.

3.1 Doel

Het doel is om aan het eind van dit onderzoek interventies aan te bieden aan docenten van het team van KCC de Singel, zodat uiteindelijk leerlingen gedrag aan handelen kunnen koppelen en docenten bekwaam en vertrouwvol zijn in het handelend optreden.

3.2 Onderzoeksvraag

Welke interventies kan het team van KCC de Singel in de dagelijkse onderwijspraktijk inzetten voor de TOS leerlingen uit klas 4 en 5 om grensoverschrijdend gedrag te verminderen?

3.3 Deelvragen

Wat is grensoverschrijdend gedrag?

Hoe ervaren/beleven docenten van KCC grensoverschrijdend gedrag?

Welke interventies zijn er om grensoverschrijdend gedrag te verminderen bij de leerlingen van het KCC?

Welke interventies zijn effectief voor de TOS doelgroep?

3.4 Onderzoekopzet

Om uiteindelijk antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag zal ik literatuuronderzoek doen en docenten van het KCC bevragen als ervaringsdeskundigen naar de volgende onderwerpen:

- Wat is grensoverschrijdend gedrag?
- De rol van de docent
- Inzetten van interventies.

3.5 Soort onderzoek

Het uitgangspunt is praktisch en kwalitatief (Verhoeven, N, 2007). In dit praktijkonderzoek wordt onderzoek gedaan naar hoe docenten omgaan met grensoverschrijdend gedrag. Welke betekenis geeft de docent aan grensoverschrijdend gedrag in de klas? Tegen welk soort grensoverschrijdend gedrag lopen docenten aan? Om dit probleem te onderzoeken is de informatie van het KCC docententeam van klas 4 en 5 belangrijk.

Het onderzoek is een beschrijvend onderzoek. Het onderzoek moet een goed beeld geven van de inhoud en de betekenis van grensoverschrijdend gedrag.

Tijdens een groepsbespreking moet duidelijk worden hoe docenten van KCC grensoverschrijdend gedrag ervaren en hoe ermee omgegaan wordt. Waar loop je als docent op dit moment tegen aan en wat zou een goede (gezamenlijke) aanpak zijn? Zijn er voorbeelden te benoemen? Enzovoort.

Deze groepsbesprekingen is een vorm van verkennend onderzoek (Baarda, B, 2009)

Uit de groepsbesprekingen ontstaan enkele gedachten en door de theoretische onderbouwing wordt gekeken of deze gedachten kloppen. Het is een zoektocht naar passende verklaringen of theorieën (Baarda, B, 2009).

De adviezen uit het onderzoek moeten uiteindelijk aansluiten bij de behoeften van docenten, zodat docenten opbrengst voelen bij het uitvoeren in de praktijk. Deze adviezen zijn gericht op erkenning en herkenning van het probleem waardoor de docent adequaat en effectief kan handelen wanneer deze in aanraking komt met grensoverschrijdend gedrag. Door hier samen mee bezig te zijn en in gesprek te gaan, ontstaat er een vorm van gezamenlijkheid wat weer positief werkt voor de samenwerking algemeen.

4. Theoretisch kader

Om antwoord te kunnen krijgen welke interventies het team van KCC de Singel in kan zetten in de dagelijkse onderwijspraktijk om grensoverschrijdend gedrag te verminderen (onderzoeksvraag) is het onderzoek verdeeld in de volgende onderdelen; theoretische onderbouwing, onderzoekopzet en praktijkonderzoek. Binnen deze onderdelen blijven de deelvragen leidend. Wat is grensoverschrijdend gedrag? Hoe wordt grensoverschrijdend gedrag ervaren bij docenten van KCC? Welke interventies zijn er om grensoverschrijdend gedrag te verminderen en welke zijn effectief? Om uiteindelijk antwoord te kunnen geven op deze deelvragen worden de essentiële onderwerpen zoals grensoverschrijdend gedrag, puberteit/adolescent, TOS, executieve functies, interventies, wie is de leerling en wat is de rol van de docent uitgewerkt in dit onderzoek.

Tegenwoordig komt men berichten tegen in de media dat jongeren massaal aan de drugs zitten, banglijsten op Internet zetten, foto's delen van liefdes en hun liefdesrelaties, drugs gebruik, alcohol enzovoort. Daarnaast zijn leerlingen veranderd ten opzichte van vroeger. Leerlingen van nu zijn mondiger en wereldwijzer dan vroeger.

Volgens onderzoeker dr Mearten Prins (2008) is de bezorgdheid over leerlingen die hun grenzen niet kennen niet vreemd. De puberteit is een transitiefase tussen kindertijd en volwassenheid en wordt gekenmerkt door gierende hormonen en experimenten met de nieuw verworven autonomie. Leerlingen worden lastig door de samenleving als 'vol' aangezien en het zijn leerlingen die weinig verantwoordelijkheden hoeven te dragen.

Het moderne Nederlandse gezin wordt vaak getypeerd als een onderhandelingshuishouden, waarbij in de opvoeding de nadruk op de autonomie van de leerling zelf komt te liggen. (Prins, M, 2008) Doel van opvoeden is niet langer dat de leerling bepaalde gedragsregels overneemt en er zich aan houdt, maar dat het zichzelf grenzen leert stellen. De rol van opvoeder is verschoven van toezichthouder naar mental coach. (Prins, M, 2008) Wil dit succesvol zijn, dan moeten zowel docenten en de leerlingen over veel sociale vaardigheden beschikken.

Om grensoverschrijdend gedrag van leerlingen te definiëren is het belangrijk om de verschillen tussen grensoverschrijdend gedrag, gedragsprobleem en gedragsstoornis duidelijk te maken. Al hoewel ze van elkaar verschillen worden ze ook vaak met elkaar verward.

4.1 Stoornis

Met (de aanleg van) een stoornis word je geboren. De oorzaak zit in de genen of het probleem zit in de manier waarop prikkels verwerkt of doorgegeven worden. Vaak zijn er meerdere problemen tegelijkertijd, die bovendien leiden tot ernstige beperkingen in sociaal functioneren thuis, school of op het werk. Een stoornis lost zichzelf niet op, hij is in principe permanent. Je moet ermee leren leven. Een stoornis is vaak de oorzaak van problemen. (Horeweg, Anton, 2015)

4.2 Gedragsprobleem.

Voor de term gedragsproblemen heeft iedereen een eigen definitie. Eigenlijk kom het erop neer dat leerlingen niet doen wat jij als docent graag wilt. De vormen hiervan zijn net zo divers als er leerlingen (of docenten) zijn. Iedere docent heeft zijn of haar eigen voorbeelden. (Horeweg, Anton, 2015)

Een gedragsprobleem zit niet in je als je geboren wordt. Het ontstaat door verkeerde interactie tussen leerling en omgeving. Het gedragsprobleem is gebonden aan iets uit de omgeving. Dat kan een bijvoorbeeld een trauma zijn, maar ook een slechte opvoeding, leerproblemen of de relatie met de docent. Het gedragsprobleem is dus een gevolg van iets. (Horeweg, Anton, 2015).

Een gedragsprobleem wordt gezien als minder ernstig en vooral oplosbaar, door de omgeving anders te laten reageren of leerlingen andere vaardigheden bij te brengen. (Horeweg, Anton, 2015)

4.3 Grensoverschrijdend gedrag.

Volgens Peter Joh. M. Zuidweg (2017) is grensoverschrijdend gedrag een complex en beladen onderwerp. Maar het komt overal voor. Grensoverschrijdend gedrag vindt plaats op psychologisch, fysiek, seksueel, financieel en materieel vlak. Bewust en onbewust. Grensoverschrijdend gedrag uit zich door handelingen van een groep of individu, die door een persoon, die deze handelingen als tegen zich gericht ziet, als vijandig, vernederend of intimiderend wordt beschouwd. Het gedrag komt tot uiting in verbaal, fysiek of ander non-verbaal gedrag en het kan gaan om pesten, agressief gedrag, discriminatie en seksuele toenadering of –intimidatie. Het gedrag kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn, maar degene die er mee wordt geconfronteerd ervaart het als ongewenst en onaangenaam.

De samenleving vindt (puber)gedrag over het algemeen ‘normaal en passend bij de ontwikkelingsfase’. Toch is het in veel gevallen moeilijk om er mee om te gaan.

Belangrijk blijft dat docenten normaal, grensoverschrijdend (puber)gedrag niet te snel bestempelen als psychosociaal probleemgedrag. (Wienke, D, 2010)

4.4 Puberteit/adolescentiefase.

Op VMBO onderwijs en in dit geval binnen het KCC zijn alle leerlingen tussen de 11 en 17 jaar. In deze fase zitten de leerlingen midden in de puberteit. De puberteit is in elk mensenleven een ingrijpende periode; daar weet iedereen over mee te praten.

De puberteitsjaren is over het algemeen wel te beschouwen als een periode van grote innerlijke onrust, die veranderingen in lichaamsfunctie en gedrag met zich meebrengen. (Clerx, M, 2011) Al deze veranderingen hebben een bepaalde mate invloed op het gedrag van de leerling. Een leerling in de puberteit gaat over grenzen en moet over grenzen om te kunnen ontwikkelen. Daarom heeft de puberteit een relevante relatie met grensoverschrijdend gedrag.

De puberteit staat beschreven als een moeilijke opgave, waarin veel jongeren nogal eens dreigen vast te lopen. Dit komt omdat jongeren in die periode niets moeten hebben van bemoeienissen van de opvoeders, een vorm van begeleiding die ze rigoureuus afwijzen. (Clerx, M, 2011) Daarbij vervult ‘de straat’ ook een belangrijke rol bij het vormen van een mensbeeld. Onaangepast, obstinaat, recalcitrant gedrag en conflicten zijn dan aan de orde van de dag.

Leerlingen van nu zijn veel bezig met communicatie via verschillende sociale media. Waar ze mee bezig zijn is niet veel anders dan vroeger; spelen, oefenen, experimenteren met seks, praten over elkaar, evalueren, vergelijken en dingen van anderen overnemen. De leerlingen gaan leeftijdsgenoten opzoeken met dezelfde sociale positie en interesses en vormt hiermee een groep. Het meer richten op een groep kan zorgen voor botsingen in het contact met volwassenen (van der Ploeg, J, 2015). Men heeft altijd gedacht dat deze botsingen en het wisselende humeur van een adolescent te maken heeft met hormonen. Echter blijkt dat het puberbrein nog

niet af is in de vroege adolescentie en dat dit dus ook te maken heeft met het grensoverschrijdend gedrag van de adolescent. (van der Ploeg, J, 2015) De onderzoeksgroep van dit onderzoek bevinden zich voornamelijk in de vroege adolescentiefase.

Leerlingen in het VSO verblijven tussen de 25 en 30 uur per week op school. De school is dan ook een belangrijke omgeving waarop de adolescentiefase vorm krijgt. Juist in de tienerjaren maken de hersenen een flinke transformatie door, die per individu verschillend verloopt. De volgende ontwikkelingen zijn van invloed op de pedagogische omgang tussen leerlingen en docent (Wienke, D, 2010);

- De verbinding tussen de hersenen zijn nog niet volledig ontwikkeld. Hierdoor hebben de leerlingen een lager vermogen om problemen op te lossen.
- Leerlingen hebben moeite om weloverwogen keuzes te maken en vervolgens daarvan de consequenties van kunnen overzien. Plannen en prioriteiten stellen is enorm lastig (Wienke, D, 2010).
- De 'emotiegebieden' in de hersenen missen een bepaalde remmende invloed van de controlegebieden, en de communicatie tussen die is niet optimaal. Daardoor zijn leerlingen die riskante keuzes maken nauwelijks gevoelig voor straf, maar juist wel voor belonen. Adolescenten voelen zich snel aangevallen en interpreteren sociale signalen anders.
- De hormoonspiegel stijgt, met als gevolg grote stemmingswisselingen, een neiging tot roekeloos gedrag en het opzoeken van kicks (Wienke, D, 2010).

Een begripvolle benadering heeft een positief effect op de sterke emotionele gedragingen van de adolescent (van der Ploeg, J, 2015). Daarnaast heeft een adolescent ook de ruimte nodig om te experimenteren met zijn eigen positie. Hiervoor is het belangrijk dat de volwassenen/docenten dit laat gebeuren. Een adolescent vindt het fijn om steun te ervaren van volwassenen/docenten in de moeilijke ontwikkelingsfase van het leven. Het geven van complimenten is daarbij heel belangrijk. Daarnaast is het ook belangrijk dat de volwassenen/docenten grenzen blijft aangeven. Het is zoeken naar een goed evenwicht tussen enerzijds ruimte bieden voor ontwikkeling en anderzijds grenzen stellen. De bevelshuishouding heeft plaatsgemaakt voor de overleghuishouding, waarbij je steeds compromissen moet sluiten, die ook nog wat vraagt van je geduld en tact als opvoeder/docent (Clerx, M, 2011). Wanneer je als docent hier geen kennis van hebt en geen rekening mee kan houden dan is er een kans voor het ontstaan van misverstanden en grensoverschrijdend gedrag.

4.5 Waar moet je rekening mee houden tijdens het werken of in het omgaan met de TOS leerling?

Een adolescent met TOS zal niet snel zeggen dat hij of zij extra hulp nodig heeft. Een leerling wil niet als anders bestempeld worden en zal in de schoolse omgeving niet willen laten zien dat er extra ondersteuning nodig is. (Doelgroep beschrijving, 2018) Omgang met leeftijdgenoten en docenten heeft grote invloed op iemand met TOS. Al zullen de leerlingen zelf daar anders over denken. Juist hier ligt de uitdaging als docent zijnde.

Bij leerlingen met TOS is er een groot verschil tussen hun verbale en non-verbale of performale intelligentie, ook wel denkhandelingen/vaardigheden genoemd. Omdat taal een cruciale rol speelt in de cognitieve ontwikkeling van leerlingen, bestaat het risico dat leerlingen met TOS een achterstand oplopen in het ontwikkelen van hun intellectuele vermogens en schoolse vaardigheden (Isarin, J, 2007).

De volgende onderwijsbehoefte is omschreven (Doelgroep beschrijving, 2018):

- Gelijkwaardigheid: leerlingen willen aangestuurd worden, maar ook op hun eigen verantwoordelijkheid gewezen worden.
- Gehoord worden: Leerlingen met TOS hebben moeite met taalvorm, taalinhoud en taalgebruik. De communicatieve redzaamheid is gering. Stimuleren van communicatie is een pré.
- Informatieverwerking: het werkgeheugen van een leerling met TOS kan snel overbelast raken. Informatie doseren en in behapbare stukken aanbieden.
- Woordenschat: aandacht hebben voor woordenschat en tekstbegrip.
- Informatie opzoeken en begrijpen: leerlingen in eigen woorden laten vertellen waar een tekst over gaat. Meedenken en ondersteuning bieden. Veel herhaling is belangrijk
- Executieve functies: regelfuncties.

Executieve functies (hierna te noemen EF's) worden ook wel de uitvoerende regelfuncties genoemd. Juist deze EF's zijn belangrijk voor de TOS leerlingen om aandacht aan te besteden. EF's zijn een verzameling van denkprocessen (functies) die belangrijk zijn voor het uitvoeren (executie) van sociaal en doelgericht gedrag (Horeweg, Anton, 2015). Grensoverschrijdend gedrag is te bestempelen als niet sociaal en de EF's liggen hier aan ten grondslag en indirect het grensoverschrijdend gedrag. Waar adolescenten wel degelijk het vermogen hebben om rekening te houden met een ander, lijkt dat anders te zijn bij leerlingen met TOS. Binnen de doelgroep van het KCC is er een toenemende mate aandacht voor deze EF's, omdat deze samenhangen met de taalbeheersing en dus met TOS. EF's zijn controlefuncties van de hersenen en spelen een belangrijke rol bij leren. EF's zijn nodig om activiteiten te plannen en aan te sturen. Er worden een aantal EF's onderscheiden. Taakinitiatie, planning, organisatie, aandacht (soms verdeeld in je aandacht richten en volgehouden aandacht), emotieregulatie, werkgeheugen, inhibitie (de mate waarin je je gedrag kunt afremmen of stoppen), metacognitie en cognitieve flexibiliteit (Horeweg, Anton, 2015).

Ze zorgen voor efficiënt, sociaal en doelgericht gedrag. Grofweg kun je ze onderverdelen in 4 soorten (wij-leren.nl, 2019, z.d.):

- Impulsbeheersing.
- Concentratie
- Flexibiliteit
- Prioriteiten stellen.

De EF's regelen bijvoorbeeld het starten met een taak en het richten en vasthouden van de aandacht. Zonder deze functie is goed georganiseerd gedrag niet mogelijk (wij-leren.nl, 2019, z.d.).

Leerlingen met TOS hebben een minder goed ontwikkelde innerlijke taal om zichzelf aan/bij te sturen. Op school of thuis, het brein gebruikt op elk moment van de dag geavanceerde vermogens om activiteiten te organiseren, te focussen en impulsen onder controle te houden. Goed ontwikkelde EF's zijn een voorwaarde om te leren. Een leerling met TOS kan EF's (nog) niet altijd goed inzetten en heeft daar ondersteuning bij nodig. Deze ondersteuning zorgt voor het beter om kunnen gaan met EF's en indirect het verminderen van grensoverschrijdend gedrag.

4.6 Rol van de docent.

De kwaliteit van de docent is cruciaal voor de kwaliteit van het onderwijs. Ongeveer de helft van de leerprestaties wordt bepaald door eigenschappen van de leerling en ongeveer een derde door de kwaliteit van de docent (Wienke,D, 2010).

Het is belangrijk om na te gaan wat de eigen rol of gedrag van de docent bijdraagt aan de problemen. Veel gedragsproblemen blijken te verminderen door een veranderde houding van de docent. Leerlingen zijn vaak niet in staat om het gedrag te veranderen (Horeweg, Anton, 2015).

De leerling is niet hetzelfde als zijn gedrag. Vaak hebben docenten die minder problemen ervaren met de leerlingen vaak geleerd om jongere en gedrag goed te scheiden. Wat er vaak na een tijdje gebeurt, is dat docenten de leerling een vervelende leerling gaat noemen. Juist vanwege het gedrag van de leerling.

Belangrijk is dat een docent normaal, grensoverschrijdend (puber)gedrag niet te snel bestempelt als een psychosociaal probleemgedrag (Wienke,D, 2010).

De docent is genoodzaakt de vaardigheid te ontwikkelen om het verkeerde gedrag te blijven zien als verkeerd gedrag en het niet koppelen aan de leerling zelf (Horeweg, Anton, 2015).

Stel een leerling vertoont probleemgedrag. Dat ligt niet aan de docent, niet aan thuis, maar het ligt aan de leerling. Wat de docent ook probeert te doen, het gedrag verandert niet. Bedenk dan of het docentgedrag tóch niet moet veranderen, omdat de docent wél in staat is dat te doen en de leerling niet (Horeweg, Anton, 2015).

Deze manier van denken is lastig en stuit op weerstand.

De docent voert een gesprek met de leerling en zoekt uit waarom de leerling dwarsligt. En in dat gesprek is de leerling aan het woord en de docent zo min mogelijk. De docent vraagt, luistert en laat de leerling zoveel mogelijk in eigen woorden vertellen wat er aan de hand is (Horeweg, Anton, 2015).

De kunst is om niet direct te (ver)oordelen of tegenwerpingen te maken, maar echt uit te gaan van de visie op het probleem zoals de leerling het ziet. Docenten kunnen wat de leerling zegt voor zichzelf relativeren, een leerling kan dat (nog) niet (zo goed) (Horeweg, Anton, 2015).

Daarnaast kan de docent kijken of gedragsproblemen voortkomen uit het niet goed op orde hebben van het klassenmanagement. Goed klassenmanagement wordt gezien als de belangrijkste sleutel tot goede resultaten van de leerlingen.

Klassenmanagement wil zeggen: het scheppen van voorwaarden van effectief onderwijs. Hier horen groepsdynamica, sociaal –emotioneel leren en speciale behoefte van leerlingen ook bij (Horeweg, Anton, 2015).

Rechtsom of linksom, de docent moet de rolmodel voor de leerlingen zijn. Dat betekent dat er verwacht mag worden dat de docent iedereen respectvol behandelt, vriendelijk en beleefd is, eerlijk is, relativierungsvermogen heeft, kan laten zien hoe de docent omgaat met eigen fouten en die ook erkent, rechtvaardig is en op tijd is. De docent zal positiviteit moeten laten zien in verbaal en non-verbaal gedrag: in woord en daad zal de docent moeten voordoen hoe het hoort (Horeweg, Anton, 2015).

Door open te zijn en fouten te bespreken die docenten maken, maar ook als mens, kweekt de docent begrip en waardering bij de leerling.

4.7 Wat zijn interventies?

Interventies zijn methoden en technieken die je gebruikt om het gedrag van de leerling te veranderen en hun omstandigheden te beïnvloeden. Dit heeft als doel om de kwaliteit van het leven van de leerling positief te veranderen. Interventie betekent letterlijk: *tussenkomst*. De docent grijpt in, met als doel het gedrag van de leerling of de omstandigheden te beïnvloeden. De interventie kan gericht zijn op het sociale gedrag, het cognitieve gebied of de motivatie(wij-leren.nl, 2019, z.d.). Interventies maken je bewust van je eigen handelen maar ook die van de leerling. Je leert als docent je eigen vaardigheden in de omgang met leerlingen te ontwikkelen.

Daarnaast bied je leerlingen ook interventies aan(mens en samenleving, 2007, z.d.).

Een interventie kan een kleine handeling zijn, maar ook een heel project. Een voorbeeld van een kleine interventie is het tijdelijk uit elkaar zetten van twee leerlingen als zij de orde in de klas verstoren. Een grote interventie is bijvoorbeeld het ingrijpen van de onderwijsinspectie als de onderwijskwaliteit onder de maat is. Een interventie waarbij het kind, de ouders en de school betrokken zijn heet een integrale interventie (wij-leren.nl, 2019, z.d.). Het is belangrijk om uitgebreide interventies te evalueren en te kijken of het beoogde doel behaald is.

Wat kun je nog meer doen:

- Zet in op de relatie met leerlingen.
- Erken goed gedrag. Positief bejegenen.
- Let op je taalgebruik. (woorden zoals; altijd, nooit, iedereen en niemand, niet gebruiken)
- Voorspelbaar handelen. *Doe wat je zegt en zeg wat je doet.*

Naast deze interventies zijn er verschillende methoden inzetbaar om grensoverschrijdend gedrag bespreekbaar te maken in de klas. Voorbeelden hiervan zijn onder anderen; kanjertraining, plezier op school, vrienden etc.(loketgezondleven, 2019, z.d.).

5 Onderzoeksopzet

De onderzoeksopzet is onderverdeeld in het type onderzoek, de methode, de respondenten en de analyse.

5.1 Type onderzoek.

Het type onderzoek is een praktijkgericht onderzoek. Dat wil zeggen dat dit onderzoek zich bezig houdt met het onderzoeken van situaties uit de praktijk. (Verhoeven, N, 2007) Wat in dit praktijkonderzoek wordt onderzocht is wat de docenten van het KCC verstaan onder grensoverschrijdend gedrag en hoe ze ermee omgaan. Er wordt dus onderzoek gedaan naar meningen, ervaringen en behoeften van medewerkers. Omdat dit onderzoek gericht is op de praktijk waarbij onderzoek wordt gedaan naar de meningen/argumenten en ervaringen in handelen van medewerkers binnen het KCC is het logisch dat er gesproken wordt van een kwalitatief praktijkgericht onderzoek. Het verzamelen van gegevens gebeurt beschrijvend, open en flexibel en wordt in een samenvatting verwerkt. Het soort onderzoek wat ik verricht gaat worden sluit aan bij de interpretatieve stroming, aangezien ik op zoek ben naar ervaringen en meningen van medewerkers (Verhoeven, N, 2007).

Tijdens het gesprek met docenten worden geen vastgestelde vragenlijst geïntroduceerd, maar wordt juist het gesprek aangegaan. Een uitgelezen kans om het onderwerp met behulp van een ongestructureerd en open interview aan te pakken. Als onderzoeker ben je direct betrokken bij het onderwerp en kan meeleven of inleven waar nodig. (Verhoeven, N, 2007) Het wordt dus een soort groepsgesprek, waar jij als onderzoeker de vragen stelt en lijn probeert te houden tijdens het gesprek. (Verhoeven, N, 2007)

5.2 Dataverzamelmethode.

Om erachter te komen wat de visie is van docenten rondom het thema grensoverschrijdend gedrag, worden docenten bevraagd. Dit houdt in dat je mensen vragen stelt over hun eigen gedrag en hoe ze bepaalde praktijksituaties waarnemen/ervaren. Binnen deze methode heb je altijd te maken met interpretaties van mensen. Kwalitatieve methoden van bevragen kunnen zowel mondeling als schriftelijk worden afgenomen (van der Donk & van Lanen, 2015).

In dit onderzoek is er gekozen om respondenten te bevragen via een vooraf gepland groepsgesprek/interview. Het onderwerp is opgezet vanuit één hoofdonderwerp en op die manier wordt het interview gestart. Een vrije-attitude-interview (Verhoeven, N, 2007). Het is te verwachten dat het meeste respons verkregen wordt door collega's persoonlijk te benaderen.

Vooraf probeer ik goed na te denken wat ik wil zeggen. Ik begin het gesprek met het geven van informatie: waar gaat het over, hoe is de opbouw van het gesprek, hoe lang gaat het duren? De centrale vraag zal als hoofdlijn fungeren en in de loop van het gesprek zullen er deelvragen aan bod komen.

Het gesprek wordt opgenomen, op voorwaarde dat medewerkers daar toestemming voor geven (Verhoeven, N, 2007). De laptop wordt gebruikt als opneemapparaat om het vervolgens als MP4 op een USB stick te zetten.

Het voordeel van het opnemen is:

- De aandacht blijft op het gesprek en collega's.
- Achteraf is er een letterlijke weergave van het gesprek.
- Het is terug te luisteren.

Via het praktijkonderzoek wordt antwoord gegeven op de centrale vraagstelling; *Welke interventies kan het team van KCC de Singel in de dagelijkse onderwijspraktijk inzetten voor de TOS leerlingen uit klas 4 en 5 om grensoverschrijdend gedrag te verminderen?*

Het is goed om te kijken en na te gaan hoe er met grensoverschrijdend gedrag wordt omgegaan, wat docenten hier van vinden of hoe ze het eventueel liever anders zouden zien. Om dit alles goed uit te splitsen en te zorgen dat er op al deze vragen antwoord wordt verkregen zijn de deelvragen leidend in het gesprek met collega's. Na het gesprek is alles opgenomen op een MP4 bestand, dat is de ruwe versie. Van deze ruwe versie wordt een samenvatting gemaakt die vervolgens voorgelegd wordt aan de respondenten. Deze respondenten nemen deze samenvatting door en accorderen dit document dmv een handtekening.

Met uitleg van het begrip grensoverschrijdend gedrag en de deelvragen kan ook een stuk validiteit van het onderzoek worden gerealiseerd. Als alle respondenten dezelfde uitleg krijgen van een bepaald begrip kan men meten wat men wil meten en voorkomt men dat mensen verschillende interpretaties aan begrippen toekennen (Verhoeven, N, 2007).

Om het onderzoek betrouwbaar te maken en kwaliteit hoog te houden is het van belang rekening te houden met (Verhoeven, N, 2007);

- Goede beargumentering van het probleem en onderzoeksopzet.
- Juiste manier van registreren door opnameapparatuur te gebruiken.
- Het interview (de ruwe versie) blijft bestaan op MP4 bestand. (kan voor heranalyse gebruikt worden)
- Korte lijntjes met KCC als opdrachtgever.
- Gebruik maken van eigen netwerk door het onderzoek bespreekbaar te maken en te voorzien van feedback.
- Veel contact met de onderzoeksdoelgroep/respondenten.

5.3 Respondenten.

Omdat dit onderzoek gericht is op TOS leerlingen, zullen de docenten en andere betrokkenen die lesgeven aan klas 4/5 benaderd worden voor het praktijkonderzoek. Het KCC team is relatief klein, waardoor de lijntjes kort zijn. Mensen die betrokken zijn bij de klas zijn; klassenmentor, klassenondersteuner, logopedist, behandel coördinator, stage coördinator en intern begeleider (IB). Deze mensen wil ik ook benaderen en uitnodigen voor het groepsgesprek. Alle respondenten zullen via de werk-mail uitgenodigd worden om mee te werken aan het onderzoek. Het is zaak om in de mail een pakkende uitnodiging te schrijven voor het groepsgesprek. Met een pakkende uitnodiging worden mensen sneller gemotiveerd om mee te werken aan het onderzoek (Verhoeven, N, 2007).

In totaal zullen er tussen minimaal 6 en maximaal 8 respondenten benaderd worden. Dit is het maximaal aantal mensen wat betrokken is bij klas 4/5. Om te zorgen dat iedereen aanwezig is bij het groepsgesprek is er ruimte vrij gemaakt tijdens een vast overleg met een vast karakter. Hiermee zijn alle respondenten bij elkaar en zal de opkomst maximaal zijn.

5.4 Manier waarop geanalyseerd wordt.

Bij een kwalitatief onderzoek hoort een kwalitatieve analyse (Verhoeven, N, 2007). De methode van analyseren in dit onderzoek is een geluidsbestand te maken van het gesprek en vervolgens de gegevens te analyseren via een (beschrijvende) samenvatting. Een kwalitatief onderzoek gaat niet over het verzamelen van cijfers, maar het gaat meer over de betekenis die docenten geven aan een bepaald onderwerp (Verhoeven, N, 2007).

Tijdens het diepte-interview ga ik veel meer in op de wijze waarop docenten omgaan met grensoverschrijdend gedrag, waar lopen ze tegenaan, welke argumenten spelen een rol, in welke mate en waarom? Docenten kiezen niet vanuit een van tevoren vastgestelde antwoordmogelijkheid, maar geven antwoord uit hun eigen referentiekader, belevingswereld. Zo ontstaat een beeld van de werkelijkheid dat door de docenten zelf wordt aangereikt. Ook wel symbolische interactionisme genoemd (Boeije, 2005; Wester, 1991). Dat wil zeggen dat de belevingswereld van mijn respondenten centraal staan (Verhoeven, N, 2007).

6 Praktijkonderzoek

In het vorige hoofdstuk is de keuze van de opzet van het onderzoek beschreven. In dit hoofdstuk zal met behulp van de resultaten uit het praktijkonderzoek antwoord worden gegeven op de deelvragen, zoals deze eerder in dit onderzoeksverslag zijn opgesteld. Tijdens het groepsgesprek zijn deze deelvragen ook de focus geweest in het gesprek.

- Wat is grensoverschrijdend gedrag?
- Hoe ervaren/beleven docenten van KCC grensoverschrijdend gedrag?
- Welke interventies zijn er om grensoverschrijdend gedrag te verminderen bij de leerlingen van het KCC?
- Welke interventies zijn effectief voor de TOS doelgroep?

Tijdens een vast overleg moment (*'het sparuurkje'*) is er tijd vrij gemaakt om het groepsgesprek te voeren met de respondenten. Vooraf hebben ze een mail ontvangen met daarin kort de uitnodiging en de inhoud van het gesprek. In dit groepsgesprek hebben 6 respondenten deelgenomen. Van het groepsgesprek zijn alle gegevens opgenomen op een MP4 bestand, dat is de ruwe versie. Van deze ruwe versie is een samenvatting gemaakt die vervolgens voorgelegd is aan de respondenten. (zie bijlage 10.1)

6.1 Wat is grensoverschrijdend gedrag?

“Een leerling had een nepaccount gemaakt en gedaan alsof hij een meisje was tijdens het chatten met een medeleerling.”

Leerlingen weten zelf niet wat wel en niet kan en welke grens ze over gaan. Ze staan er niet bij stil. Het lijkt erop dat leerlingen hun eigen grensoverschrijdend gedrag niet snappen. Grensoverschrijdend gedrag komt voort uit wat het bewust of onbewust oproept bij de ander. Het heeft vooral een negatief karakter en het wordt als niet prettig ervaren. Vanuit de theorie verbinden gezag wordt dit ‘de rode knop’ genoemd. Het is gedrag wat niet kan wat over grenzen van iemand anders gaat.

Het gaat om persoonlijke grenzen die bij iedere docent verschillend is. Welke grens gaat de leerling bij de docent persoonlijk over? Wat doet dat met de docent als persoon? Raakt het de docent of niet?

Gedrag wat leerlingen laten zien in de buitenwereld in combinatie met de maatschappelijke normen en waarden matchen niet. Men/de maatschappij is daar niet van gediend. Hoe gaan docenten leerlingen leren dat de maatschappij heel hard is als het gaat om grenzen aangeven?

Docenten verwachten een bepaalde mate van inlevingsvermogen/empathie die niet te verwachten is van de leerlingen. Dat inlevingsvermogen/empathie krijgt vaak pas vorm op een latere leeftijd. Als de docent een grens legt bij de leerling dan moet de docent bewust zijn dat de leerling empathisch daar niets mee kan.

Bewust negeren of bewust niet meer willen communiceren tijdens een gesprek tussen docent en leerling, wordt als onacceptabel gezien en dus grensoverschrijdend. Als docent krijg je niet de kans problemen op te lossen of interventies in te zetten wanneer dit het geval is. Onacceptabel wordt het wanneer grensoverschrijdend gedrag aanhoudt en communicatie niet mogelijk is.

Op de volgende bladzijde worden vanuit het praktijkonderzoek verschillende soorten van grensoverschrijdend gedrag duidelijke en in welke gradatie.

	Mate van toelaatbaarheid	Welk gedrag is dat?
	Gaat alle grenzen te boven	• Negeren. (bewust) • Bewust spullen kapot maken. • Met grote spullen gooien wat direct gevaar oplevert. • Fysiek geweld. • Pesten. • Privacy dmv filmpjes en foto's online zetten • Seksueel getinte gedragingen. • Respectloos tegen/over iemand praten.
	Gaat over grenzen	• Met spullen gooien. • Mensen ongewild aanraken. • Dreigende taal. • LI zegt; ga mijn vader halen die jou in elkaar slaat. • Negeren. • Schelden. • Fysiek worden. • Negeren van docent. • Niet aan schoolafspraken houden. • Pesten. • Spijbelen. • Respectloos. • Om iemand lachen (uitlachen)
	Ik geef een waarschuwing om te voorkomen dat het over grenzen gaat.	• Scheldwoorden gebruiken. • Spullen van een ander pakken en weggooien. • Plagen. • Druk. • Door blijven gaan na waarschuwen. • Grapjes blijven maken. • Niet laten uitpraten. • Roepen/praten door de klas. • Plagerig naar andere leerlingen (pauze) • Elkaar duwen. • Niet luisteren. • Andere uitdagen.
	Is te negeren/ kan ik later op terug komen.	• Een opdracht weigeren te doen. • Even niet luisteren. • Weerwoord geven (vaak) • Niet direct meewerken. • Niet zelfstandig gaan werken. • Pet op in de klas. • Rennen door de gang. • Propjes gooien. • Onschuldig bedoeld grapje (1x) (wat kwetsend zou kunnen worden opgevat)
	Acceptabel	• In discussie gaan • Onderwerpen bespreken/bespreekbaar maken. • Lelijk kijken. • Geen gedag zeggen.

6.2 Hoe ervaren/beleven docenten van KCC grensoverschrijdend gedrag?

“Ik wilde een leerling uit de klas sturen, maar negeerde mij en de docent die ik om hulp vroeg ook. Negeren en doen alsof je niet bestaat is erg lastig en is moeilijk om mee om te gaan.”

Docenten van KCC geven aan dat grensoverschrijdend gedrag veelal iets persoonlijks is. Het gedrag doet iets met jou als docent en de docent voelt daar iets bij. Leerlingen gaan over persoonlijke grenzen die jij hebt als docent/mens. Soms zie je gedragingen die voor een docent grensoverschrijdend zijn, die later te relativiseren zijn omdat blijkt dat het met de gesteldheid van de docent op dat moment te maken heeft. De reden hiervan is sterk verschillend en uiteenlopend. Hoeveel kan de docent hebben? Wat is de vorm van de dag?

Docenten twijfelen aan eigen grenzen. Doe je als docent wel het juiste en is het passend hoe je er vervolgens mee omgaat?

Het probleem is dat grensoverschrijdend gedrag een bepaald vervelend gevoel opwekt waar je als docent iets mee moet. De ene keer kan je grensoverschrijdend gedrag verdragen en de andere keer niet.

Als de docent een goede relatie of band heeft met de leerling is het veel makkelijker om grenzen aan te geven en vervolgens accepteren leerlingen die ook. Een andere relatie met leerling A dan met leerling B. Bij leerling B is er een irritatie, die bij leerling A niet voelbaar is. Waardoor je als docent toch op een ander manier bewust of onbewust handelt in omgang met de leerling. Daarin zie je ook verschil met welke rol je in de klas komt en met welke frequentie.

Docenten ervaren grensoverschrijdend gedrag ook niet altijd direct persoonlijk, maar als docent wil je leerlingen als het ware beschermen in wat er komen gaat in de toekomst en in de maatschappij. Als docent wil je de leerlingen zo goed als mogelijk de school laten verlaten.

Het kan ook zijn dat docenten een actie van een leerling niet acceptabel vinden, maar dat als je het grensoverschrijdend gedrag met het thuisfront bespreekt het niet gezien wordt als grensoverschrijdend. Andere normen en waarden. Het zijn gewoontes wat leerlingen van thuis mee krijgen. Soms is het zelfs zo dat wat jij als docent ziet als grensoverschrijdend, ziet het thuisfront het gedrag als een vorm van humor. Er wordt als docent van je verwacht dat je daar iets mee doet en naar handelt op een passende manier die past binnen KCC en de maatschappij.

Kijkend naar klas 4/5. Daar zie je dingen gebeuren die niet kunnen, maar wel passen bij de leeftijd van de leerlingen. KCC heeft een complexe doelgroep, maar het blijven pubers die grenzen opzoeken. Dat mogen docenten nog wel eens vaker van bewust zijn.

6.3 Welke interventies zijn er om grensoverschrijdend gedrag te verminderen bij de leerlingen van het KCC?

“Leerling rent in de aula en wordt door een docent aangesproken. Leerling luistert niet en gaat door. Docent vraagt om hulp bij andere collega's en vervolgens wil leerling weer weglopen. Maar uiteindelijk door vol te houden en hulp te vragen is het wel gelukt om de leerling aan te spreken. Het is fijn om samen te werken”

Om een juiste interventie uit te kunnen voeren is het goed om te zoeken naar waarom bepaald gedrag iets oproept bij jou als docent. Gaan ze een grens over? Is er twijfel bij het handelen dan ga je, je netwerk uitbreiden en dat is in dit geval de collega's. Het is belangrijk niet te twijfelen wanneer je een interventie uitvoert. Een beroep doen op het netwerk van de docent. Het netwerk is om je invloed als docent goed in te kunnen zetten. Op het moment dat je in irritatie zit met een leerling is het gewoon lastig adequaat te reageren. Het is de kunst als docent om dan te zoeken naar mensen die wel invloed hebben en jou als collega kunnen steunen. KCC probeert waar mogelijk de lijntjes kort te houden met ouders. Soms is het grensoverschrijdend gedrag niet het hoofdprobleem, maar zijn er andere zaken die eerst opgelost moeten worden voordat het grensoverschrijdend gedrag stopt. Een interventie op het grensoverschrijdend gedrag is dan niet helpend. Dit probeert KCC in samenspraak met ouders te doen.

De volgende interventies worden genoemd door de docenten van het KCC:

- Beter van bewust zijn dat de relatie met de leerling heel belangrijk is. Betere afstemming met mededocenten.
- Hoe betrek je als docent het systeem erbij. Kijken hoe je collega's kan betrekken, maar ook ouders. SAMEN STERK!!!
- Zoeken naar mensen die invloed hebben en inzetten.
- Maak gebruik van de relatie die er wel is!! Hoe ga je daarmee om? Wie heeft dan welke rol.
- Samen afspraken nakomen.
- Wat zijn de consequenties en die visueel maken. (TOS)
- Doorzetten.....niet verslappen. Zeggen wat je doet en doen wat je zegt.
- Zichtbaar maken dat je consequenties geeft. Voor leerlingen en medewerkers.
- Afspraken herhalen voor medewerkers en leerlingen. (ieder leerjaar)
- Aanspreekpunt die het mee regelt. (soort van reset)
- Meer samen.
- Duidelijk maken tot hier en niet verder.
- Verwachtingen uitspreken.
- Ook echt doen.
- Handvaten bieden voor medewerkers, richtlijnen duidelijk.
- Backup voor medewerkers, samenwerken. (crisisteam)
- Signaleringsplan voor het team maken.
- Aankondiging doen naar leerlingen wat je doet. Wat willen we wel en wat niet?
- Klassenbezoek met het team, alle leerlingen samen. De groep zo groot mogelijk maken en verantwoordelijk maken. Duidelijke interventie.

6.4 Welke interventies zijn effectief voor de TOS doelgroep?

In eerste opzicht lijken de leerlingen van KCC op de normale puber die net als anderen grensoverschrijdend gedrag laat zien. In veel gevallen is dat ook zo. Leerlingen met TOS hebben moeite met de executieve functies (EF's) en de Theorie Of Mind. (TOM) Het inleven in de ander en niet weten hoe passend te reageren. Soms weten leerlingen zelf niet goed wat wel en niet kan. Ze staan er niet bij stil. Ze snappen hun eigen overschrijdend gedrag niet.

Generaliseren erg moeilijk voor de leerlingen. Leerling A mag bij de docent wel schelden en leerling B niet. Dat snapt de leerling niet en die kan daar ook niets mee. Een goede interventie uitvoeren heeft ook te maken met een stukje expertise wat je als docent bezit en vervolgens inzet. Soms zie je als docent bepaald gedrag wel goed en op het andere moment niet. Goed kijken welk gedrag wanneer zichtbaar is om er vervolgens op in te spelen. Nog steeds ben je als docent afhankelijk of op dat moment de juiste interventie ingezet is.

Je als leerling in kunnen leven in een ander (TOM), puber zijn, TOS hebben en empathie tonen dan verwachten we als docenten best veel van de leerlingen. Maar dat wil niet zeggen dat docenten niet de grens aan moeten geven.

Een interventie hoeft niet af te wijken van andere interventies die gelden voor de niet TOS leerlingen, maar het allerbelangrijkste is voor de TOS doelgroep het te visualiseren en regelmatig te herhalen.

Concluderen is dat als afspraken niet te talig zijn, gevisualiseerd is en regelmatig herhaald wordt, leerlingen met TOS afspraken/interventies beter leren begrijpen en eigen maken. Dit kan inhouden dat bestaande interventies goed samen kunnen.

7 Conclusies

Naar aanleiding van de hoofdvraag en deelvragen van dit onderzoek is een eindconclusie geschreven vanuit de resultaten van het literatuur- en praktijkonderzoek.

In dit onderzoek is gezocht naar het antwoord op de vraag welke interventies het team van KCC de Singel in de dagelijkse praktijk kunnen inzetten voor de TOS leerlingen uit klas 4 en 5 om grensoverschrijdend gedrag te verminderen.

Om op deze vraag antwoord te geven zijn de volgende deelvragen opgesteld;

- Wat is grensoverschrijdend gedrag?
- Hoe ervaren/beleven docenten van KCC grensoverschrijdend gedrag?
- Welke interventies zijn er om grensoverschrijdend gedrag te verminderen bij de leerlingen van het KCC?
- Welke interventies zijn effectief voor de TOS doelgroep?

In deze eindconclusie zijn de deelvragen onderverdeeld in 3 hoofdonderwerpen: grensoverschrijdend gedrag, rol van de docent en interventies.

Grensoverschrijdend gedrag.

Uit onderzoek is gebleken dat grensoverschrijdend gedrag voort komt uit wat het bewust of onbewust oproept bij de ander. Grensoverschrijdend gedrag vindt plaats op psychologisch, fysiek, seksueel, financieel en materieel vlak. Bewust en onbewust. Grensoverschrijdend gedrag uit zich door handelingen van een groep of individu, die door een persoon, die deze handelingen als tegen zich gericht ziet, als vijandig, vernederend of intimideren wordt beschouwd. Het gedrag komt tot uiting in verbaal, fysiek of ander non-verbaal gedrag en het kan gaan om pesten, agressief gedrag, discriminatie en seksuele toenadering of –intimidatie. Grensoverschrijdend gedrag heeft een negatief karakter en het kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn, maar degene die er mee wordt geconfronteerd ervaart het als ongewenst en onaangenaam.

Diegene die het grensoverschrijdend gedrag laten zien zijn de leerlingen en juist die leerlingen worden lastig door de samenleving als ‘vol’ aangezien en de leerlingen zelf hoeven andersom weinig verantwoordelijkheden te dragen (Prins, M, 2008).

Gedrag wat leerlingen laten zien in de buitenwereld in combinatie met de maatschappelijke normen en waarden matchen niet.

Leerlingen zijn vooral bezig met communicatie via verschillende sociale media. Zo blijkt dat waar ze inhoudelijk mee bezig zijn niet veel anders is dan vroeger.

De leerlingen zoeken leeftijdsgenoten op met dezelfde sociale positie en interesses en vormt hiermee een groep. Die groep die gevormd wordt is heel belangrijk voor de leerling. Met die groep worden grenzen verlegd en worden grenzen overgegaan.

Hierbij weten leerlingen zelf niet wat wel en niet kan en welke grens ze over gaan.

Leerlingen lijken hun eigen grensoverschrijdend gedrag niet snappen.

Anderzijds verwachten docenten een bepaalde mate van empathie die niet te verwachten is van de leerlingen. Als de docent een grens legt bij de leerling dan moet de docent bewust zijn dat de leerling empathisch daar niets mee kan.

Daarnaast is het zo dat leerlingen midden in de puberteit zitten die te beschouwen is als een periode van grote innerlijke onrust, die veranderingen in lichaamsfunctie en gedrag met zich meebrengen (Clerx, M, 2011).

Zo blijkt dat een leerling in de puberteit over grenzen moet gaan om te kunnen ontwikkelen. Daarom heeft de puberteit een relevante relatie met grensoverschrijdend gedrag.

Als docent dien je rekening te houden met de ontwikkelingsfase waarin de leerling zit en zo het grensoverschrijdend gedrag beter te begrijpen.

Een leerling en een dus ook een leerling met TOS midden in de puberteit zal niet snel zeggen dat hij of zij extra hulp nodig heeft. Echter blijkt uit onderzoek dat de executieve functies of wel de uitvoerende regelfuncties belangrijk zijn voor de TOS leerlingen om aandacht aan te besteden in combinatie met grensoverschrijdend gedrag. Executieve functies zijn een verzameling van denkprocessen (functies) die belangrijk zijn voor het uitvoeren (executie) van sociaal en doelgericht gedrag (Horeweg, Anton, 2015). Grensoverschrijdend gedrag is te bestempelen als niet sociaal en de executieve functies liggen hier aan ten grondslag en indirect het grensoverschrijdend gedrag.

Zo zijn de volgende gedragingen in de klas als meest grensoverschrijdend gezien door de docenten van KCC:

- Negeren. (bewust)
- Bewust spullen kapot maken.
- Met grote spullen gooien wat direct gevaar oplevert.
- Fysiek geweld.
- Pesten.
- Privacy d.m.v. filmpjes en foto's online zetten.
- Seksueel getinte gedragingen.
- Respectloos tegen/over iemand praten.
- Met spullen gooien.

Naar aanleiding van het onderzoek is grensoverschrijdend gedrag als volgt te definiëren:

Grensoverschrijdend gedrag vind bewust of onbewust plaats op verschillende vlakken en uit zich op verschillende manieren met een negatief karakter en diegene die ermee geconfronteerd wordt ervaart het als ongewenst en onaangenaam.

Rol van de docent.

De kwaliteit en de expertise van de docent is cruciaal voor de kwaliteit van het onderwijs. Zo is gebleken dat ongeveer de helft van de leerprestaties wordt bepaald door eigenschappen van de leerling en ongeveer een derde door de kwaliteit van de docent (Wienke,D, 2010). Zo is het belangrijk om na te gaan als docent wat de eigen rol of gedrag bijdraagt aan het grensoverschrijdend gedrag of het oplossen daarvan.

Het is gebleken dat grensoverschrijdend gedrag een bepaald vervelend gevoel opwekt waar je als docent naar moet handelen. Niet alleen het vervelende gevoel heeft invloed, maar docenten twijfelen aan eigen grenzen, twijfelen aan het eigen handelen of kunnen grensoverschrijdend gedrag op het ene moment beter hebben dan het anderen. Het blijft dat veel factoren invloed hebben in hoe grensoverschrijdend gedrag beleefd wordt en hoe ermee omgegaan wordt.

Een goede relatie of band is essentieel in omgang met de leerling en het aangeven van grenzen naar de leerling toe.

In het onderzoek geven docenten aan dat grensoverschrijdend gedrag veelal iets persoonlijks is. Leerlingen gaan over persoonlijke grenzen die jij hebt als docent/mens. Een docent heeft een voorbeeldfunctie en die moet in staat zijn om te handelen wanneer de situatie daarom vraagt. Docenten willen leerlingen beschermen in wat het tegen komt in de toekomst en in de maatschappij.

Om grensoverschrijdend gedrag aan te pakken moet het docentgedrag veranderen, omdat de docent wél in staat is daar naar te handelen en de leerling niet (Horeweg, Anton, 2015). De docent moet een rolmodel zijn. De docent zal positiviteit moeten laten zien in verbaal en non-verbaal gedrag: in woord en daad zal de docent moeten voordoen hoe het hoort (Horeweg, Anton, 2015). Daarnaast wordt er van de docent verwacht dat er gehandeld wordt op een passende manier die past bij de leerling. De docent dient rekening te houden met verschillende normen en waarden, het sociale netwerk en gewoontes van leerlingen.

De kunst is om niet direct te (ver)oordelen, maar uit te gaan van de visie op het probleem zoals de leerling het ziet. Docenten kunnen wat de leerling zegt voor zichzelf relativeren, een leerling kan dat (nog) niet (zo goed) (Horeweg, Anton, 2015). Docenten mogen zich vaker bewust zijn dat leerlingen pubers zijn die het nodig hebben om grenzen op te zoeken. Dat valt onder normaal, grensoverschrijdend (puber)gedrag. Belangrijk blijft dat docenten normaal, grensoverschrijdend (puber)gedrag niet te snel bestempelen als psychosociaal probleemgedrag (Wienke, D, 2010)

Naar aanleiding van het onderzoek kan je concluderen dat je een voorbeeldfunctie hebt als docent waar verwacht wordt dat je precies weet hoe je met grensoverschrijdend gedrag omgaat. Zowel persoonlijk als naar de leerling. Hoe grensoverschrijdend gedrag ervaren wordt is veelal persoonlijk en het wekt een bepaald vervelend gevoel op waar je als docent op een correcte wijze naar dient te handelen.

Interventies.

Interventies zijn methoden en technieken die je als docent gebruikt om het gedrag van de leerling te veranderen en hun omstandigheden te beïnvloeden. Interventie betekent letterlijk: *tussenkomst*. Een interventie kan een kleine handeling zijn, maar ook een heel project. De docent grijpt in, met als doel het gedrag van de leerling of de omstandigheden te beïnvloeden.

Een goede interventie inzetten en uitvoeren heeft te maken met een stukje expertise wat je als docent dient te bezitten. Docenten dienen te handelen en bewust te zijn van het eigen handelen. Het is belangrijk bij het uitvoeren van een interventie niet te twijfelen. Bij twijfel is het zaak het netwerk uit te breiden en te zoeken naar mensen die wel invloed hebben of kunnen uitoefenen. Hierbij zoekt men steun bij het netwerk.

Er zijn verschillende soorten interventies en die op verschillende manieren ingezet kunnen worden. Als docent moet je geen angst hebben om fouten te maken tijdens het uitvoeren van een interventie. Wanneer de interventie is ingezet is het zaak vol te houden. Achteraf is er ruimte om te kijken of de interventie heeft gewerkt of niet. Het is gebleken dat wanneer een interventie persoonlijk past bij de docent een interventie veel krachtiger over komt en meer effect heeft.

Interventies inzetten maken je bewust van je eigen handelen maar ook die van de leerling. Je leert als docent je eigen vaardigheden in de omgang met leerlingen te ontwikkelen.

Uit het onderzoek is het volgende belangrijk tijdens het inzetten van een interventie;

- Zet in op de relatie met leerlingen.
- Erken goed gedrag. Positief bejegenen.
- Let op taalgebruik.
- Voorspelbaar handelen. *'Doe wat je zegt en zeg wat je doet.'*

De leerlingen van KCC lijken in eerste opzicht op de normale puber/vmbo leerling die net als anderen normaal grensoverschrijdend (puber)gedrag laat zien. Leerlingen met TOS hebben moeite met de executieve functies (EF's) en de Theorie Of Mind. (TOM) Uit onderzoek blijkt dat grensoverschrijdend gedrag te bestempelen is als niet sociaal en de executieve functies liggen hier aan ten grondslag en indirect het grensoverschrijdend gedrag. Je als leerling in kunnen leven in een ander (Theorie of Mind), puber zijn, TOS hebben en empathie tonen dan wordt er veel verwacht van de leerling zelf.

Dit gegeven wil echter niet zeggen dat docenten niet de grens aan mogen geven, in tegendeel zelfs. Een interventie hoeft niet af te wijken van andere interventies die gelden voor de niet TOS leerlingen, maar het moet TOS proof zijn. Een interventie dient gevisualiseerd te worden en herhaald. Door interventies/afspraken niet te talig te maken, te visualiseren en het te herhalen kunnen leerlingen met TOS het beter begrijpen en eigen maken. Het blijkt dat het goed geïntegreerd kan worden met bestaande interventies. Vanuit het onderzoek zijn de volgende aandachtspunten geformuleerd;

- Consequenties duidelijk maken en visueel maken.
- Zichtbaar maken wanneer je een interventie inzet. Voor leerlingen en docenten.
- Afspraken herhalen voor docenten en leerlingen. (ieder leerjaar)
- Signaleringsplan voor het team maken en met leerling (en eventueel met ouders)
- Klassenbezoek met het team, alle leerlingen samen. De groep zo groot mogelijk maken en verantwoordelijk maken.

Naast de interventies die docenten zelf inzetten zijn er verschillende methoden inzetbaar om grensoverschrijdend gedrag bespreekbaar te maken in de klas. Het feit is dat een interventie moet passen bij de persoon die de interventie inzet en het moet vervolgens passend zijn voor de (TOS) leerling. Deze verantwoordelijkheid heb je als docent en daar moet geëxperimenteerd mee worden. Uitzoeken wat wel werkt en wat niet. Vooral doen wat werk!!

Naar aanleiding van het onderzoek kan je concluderen dat de manier van inzetten van interventies van persoonlijke aard is. Het gaat om een stuk expertise waarin je als docent bewust moet zijn van je eigen handelen. Om grensoverschrijdend gedrag te verminderen dien je in te zetten op de relatie met de leerling, erken je positief gedrag, let je op het taalgebruik en doe je wat je zegt en zeg je wat je doet. Een interventie hoeft niet af te wijken van andere interventies die gelden voor de niet TOS leerlingen, maar het moet TOS proof zijn. TOS proof wordt het als interventies niet te talig zijn, gevisualiseerd wordt en regelmatig herhaald.

Welke interventies kan het team van KCC de Singel in de dagelijkse onderwijspraktijk inzetten voor de TOS leerlingen uit klas 4 en 5 om grensoverschrijdend gedrag te verminderen?

Het is gebleken dat grensoverschrijdend gedrag iets doet met jou als docent en vaak een negatief karakter heeft. Als docent dien je te handelen naar eigen inzicht en expertise. Leerlingen worden bewust gemaakt van het 'eigen' grensoverschrijdend gedrag en de docent geeft het juiste voorbeeld hoe om te gaan met grensoverschrijdend gedrag. Als docent weet je welke invloed je hebt en kunt die vervolgens uitoefenen.

Een interventie dient uitgevoerd te worden wanneer de interventie passend is voor de leerling en docent zelf. Als docent mag je niet twifelen. Inzetten is doorzetten. Achteraf kan geëvalueerd worden of het de juiste interventie was en kan er bijgesteld worden waar nodig. Dat kan inhouden dat je, je kwetsbaar opstelt als docent, je fouten toegeeft en bijstelt waar nodig. Ook naar de leerling.

Veel (bestaande) interventies zijn bruikbaar en inzetbaar voor klas 4 en 5, mits ze gevisualiseerd worden en herhaald. Bestaande interventies dienen vooraf doorgenomen te worden en aangepast.

Conclusie is dat bestaande interventies prima werken, maar zullen visueel aangepast moeten worden, het talige moet eruit en interventies moeten regelmatig herhaald worden. Hier dien je als docent rekening mee te houden.

8. Evaluatie.

Ik kan uiteindelijk zeggen dat het onderzoek naar tevredenheid is verlopen. Waar het meeste tijd in heeft gezeten is het scherp stellen van de probleemstelling in combinatie met het literatuuronderzoek. Het onderwerp is een praktisch probleem vanuit de praktijk, dat breed gedragen wordt en zeer actueel is.

Tijdens het onderzoek ging ik als het ware steeds van groot naar klein en andersom. Een proces en een valkuil waarin je alle kanten opschiet en vooral met dit onderwerp. Om de juiste focus te houden zijn de onderzoeksvragen in het onderzoek helpend geweest.

Tijdens het onderzoek heb ik voldoende medewerking gehad van collega's om dit onderzoek tot een goed eindproduct te maken en mijn persoonlijke doel (mijn onderwijsbevoegdheid) zal verwezenlijken.

Het praktijkonderzoek heeft veel los gemaakt bij docenten/collega's. Het is een breed gedragen onderwerp waar iedere docent over mee kan praten op zijn of haar eigen manier. Tijdens het groepsgesprek hebben we veel stil gestaan bij het onderwerp grensoverschrijdend gedrag in combinatie met de beleving van de docent zelf.

Met alle informatie en input is bruikbare informatie gevonden om de onderzoeksvraag en deelvragen te beantwoorden. Doormiddel van dit onderzoek is de term grensoverschrijdend gedrag scherper neergezet en collega's praten nu ook meer over hetzelfde als het gaat om grensoverschrijdend gedrag.

Het is duidelijk geworden voor docenten, dat omgaan met grensoverschrijdend zeer persoonlijk is. Docenten zijn daar meer bewust van geworden en zoeken daardoor sneller naar oplossing bij zichzelf ipv bij de leerling.

Naar aanleiding hiervan zijn de volgende suggesties gedaan voor de organisatie, waarmee tegemoet gekomen kan worden aan de behoeften van medewerkers en indirect ook de leerlingen. De volgende suggesties zijn geformuleerd;

- Tijd en ruimte creëren voor expertiseontwikkeling. Medewerkers hebben kennis nodig over het inzetten van interventies. Er kunnen verschillende cursussen en trainingen over verschillende gebieden aangeboden worden. Maar ook professionals binnen de organisatie kunnen ingezet worden. Kennisverbreding over executieve functies, visualiseren, teksten minder talig maken, interventies bedenken/ontwerpen en inzetten mag naar aanleiding van dit onderzoek niet ontbreken.
- Medewerkers en leerlingen hebben tijd en ruimte nodig om methoden in te zetten om grensoverschrijdend gedrag bespreekbaar te maken in de klas. Medewerkers kunnen geschoold worden om bepaalde methoden eigen te maken en uit te voeren in de klas. Er zijn verschillende methoden in Nederland die bruikbaar zijn en/of aanpasbaar zijn op de TOS doelgroep.

Het zou meerwaarde zijn om een vervolgonderzoek te doen naar de opbrengst van interventies in de klassen. Vooral controleren en doorpakken op de suggesties zou aan te raden zijn.

De doelstelling van het onderzoek is als volgt geformuleerd:

Het doel is om aan het eind van dit onderzoek interventies aan te bieden aan docenten van het team van KCC de Singel, zodat uiteindelijk leerlingen gedrag aan handelen kunnen koppelen en docenten bekwaam en vertrouwvol zijn in het handelend optreden.

Het inzetten van interventies en het omgaan met grensoverschrijdend gedrag is voornamelijk persoonlijk. Hierdoor is het moeilijk om te zeggen wat wel een goede interventie is en wat niet. Juist deze bewustwording is helpend voor docenten. Écht nieuwe interventies aanbieden is niet gelukt tijdens dit onderzoek, maar de suggesties kunnen helpend zijn bij het inzetten en ontwikkelen van interventies. De bestaande interventies zijn bruikbaar, maar te talig en niet visueel genoeg. De uitdaging voor de docent van KCC is de expertise te ontwikkelen en in te zetten, zodat interventies aangepast (TOS-proof) kunnen worden. Hier ligt dan ook de uitdaging. Door methodes te gebruiken in de klas en docenten te scholen in bepaalde methoden, kunnen leerlingen gedrag aan handelen koppelen en zijn docenten bekwaam en vertrouwvol in het handelend optreden.

Om de doelstelling te volledig te behalen is het voorwaarde dat de suggesties opgepakt en doorgevoerd worden. Docenten zullen naar aanleiding hiervan bekwaam en vertrouwvol zijn in het handelen en leerlingen snappen beter waar het grensoverschrijdend gedrag vandaan komt.

Sterke punten	Zwakke punten
De term grensoverschrijdend gedrag heeft een betekenis gekregen.	Veel vragen waar je als onderzoeker op door wil gaan.
Overeenkomsten literatuur en praktijk.	Soorten grensoverschrijdend gedrag zijn persoonlijk toegelicht vanuit de docent zelf. Het is sterk persoonlijk.
Herkenbaar voor docenten in het onderwijs. Het is een praktisch onderwerp uit de onderwijspraktijk.	Momentopname interview. De informatie van de docenten is een momentopname geweest. Hoe staan ze in het werk als het interview op een ander moment afgenomen zou worden? Het zou goed zijn om het interview nog een keer te doen na dit onderzoek.
Goede aanbevelingen om grensoverschrijdend gedrag aan te pakken.	Geen tastbaar voorbeeld van een interventie, maar wel handvaten en suggesties. Aanbevelingen dienen uitgevoerd te worden om tot een tastbaar 'eigen' interventie te komen.
Het onderwerp is een actueel onderwerp, dat op veel terreinen binnen het onderwijs speelt. Hierdoor is het breed toepasbaar.	De schrijfstijl, formulering, spelling draagt soms bij tot onduidelijkheid en minder samenhang.
Het is een breed maatschappelijk probleem dat in allerlei sectoren binnen de maatschappij speelt. Bijv. inrichtingswerk, justitionele instelling, buurthuiswerk, politie. Het is maatschappelijk relevant	Methodisch zou het soms iets krachtiger kunnen. Betere onderbouwing.

9. Literatuurlijst.

Boeken.

Baarda, B. (2009). Dit is onderzoek. *Handleiding voor kwantitatief en kwalitatief*, 2.

Boon, A. (2009). Straf/Regels. Praktijkverhalen uit de school. Amsterdam, Uitgeverij Augustus.

Coert Visser F, 2009, Doen wat werkt oplossingsgericht werken in een organisatie, Kluwer.

Clerkx, M., Groot, R., & Prins, F. (Eds.). (2010). *Grensoverschrijdend gedrag van pubers* (No. 3). Maklu.

Durrant, M. (2007). *Creatieve oplossingen bij gedragsproblemen op school (Fontys-OSO-Reeks, nr. 3)* (No. 3). Garant.

Herbert, M. & Ytsma, W. (1990) Regels en gezag. Over discipline in gezin en school. Nijkerk, uitgeverij Intro.

Isarin J, (2007). Hulpwaaier TOS, tips en strategieën bij de hand. Uitgeverij Pica.

Kentalis Compas College, 2017, Schoolplan 2015-2019, Sint Michielsgestel

Kentalis Compas, (2016) Sociale Observatie Lijst, SCOL, Sint Michielsgestel:

Kentalis Compas College, 2018, doelgroep beschrijving 2018, KCC Oss.

Omer Haim, 2016, Nieuwe autoriteit (5^e druk), Amsterdam, Hogrefe Uitgevers.

Prins, M, (2008). De deugd van tegenwoordig. Onderzoek naar jongeren en hun grenzen. Radboud Universiteit Nijmegen.

Van Nus Wil 2015, geweldloos verzet op school, Uitgeverijpica.

Verhoeven, N., & Verhoeven, P. S. (2007). *Wat is onderzoek?: praktijkboek methoden en technieken voor het hoger onderwijs*. Uitgeverij Boom.

Van der Ploeg, J. (2015). *Had me dat eerder verteld*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Van der Donk, C. & van Lanen, B. (2015). *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn*. Bussum: Uitgeverij Countinho.

Wienke, D., & Messing, C. (2010). Omgaan met grensoverschrijdend pubergedrag in het onderwijs. *Jeugd en Co Kennis*, 4(3), 8-18.

Artikelen.

Delmel, A. (2014). Haim Wie?: Introductie van de methodiek 'Nieuwe Autoriteit en 'Geweldloos Verzet' van Haim Omer in het dagelijks handelen van opvoeders binnen een MPI. HoGent. Geraadpleegd op: 14 mei 2019, van <http://scriptiebank.be/sites/default/files/webform/scriptie/Bachelorproef%20Annelies%20Delmel%20.pdf>

Greville, L. (2015). Mental Health Monitor: Reconceptualizing Adolescence. *Social Work Today, January/February, 15*,(1), p. 30.

Internet.

Gedragsproblemen in de klas. Geraadpleegd december 2018, van <http://gedragsproblemenindeklas.nl/gedragsproblemen/omgaan-moeilijk-gedrag/>

Driesen L, omgaan met straffen. Geraadpleegd december 2018, van <http://www.leerrijk.be/handlers/retrieve.ashx?action=GetPDF&id=e49b356f-73bb-4cca-9356-fd2c197eca49>

Opvoeden doen we samen, geraadpleegd december 2018, van <https://www.dbgroenveld.be/wp-content/uploads/2016/11/Opvoeden-doen-we-samen.pdf>

Don Bosco Groeneveld, school in beweging, geraadpleegd december 2017, van <https://www.dbgroenveld.be/>

Mens en samenleving, gepubliceerd 04-12-2007, van <https://mens-en-samenleving.infonu.nl/pedagogiek/11708-wat-zijn-interventies.html>

Wij-leren.nl, geraadpleegd mei 2019, van <https://wij-leren.nl/interventie.php>
Loket gezond leven, interventieoverzicht voortgezet onderwijs, geraadpleegd mei 2019, van <https://interventies.loketgezondleven.nl/interventieoverzicht5/vo>

10. Bijlage.

10.1 Groepsgesprek.

Hoi collega's,

Heel erg bedankt voor jullie medewerking en het geven van input voor mijn onderzoek. Willen jullie na het lezen van het document ter bevestiging een handtekening zetten?

Willen jullie a.u.b ook een paraaf op iedere bladzijde zetten.

Gr Daan

Naam	Datum	handtekening
Nadieh vd Westelaken	24-05-2019	
Marjolien van Beekhoven	27-05-2019	
Silvia Daal	27-05-2019	Silvia
Tineke Post	27-05-2019	
Marteen Kruijsen	28-05-2019	
Hans Driessen	03-06-2019	

Groepsgesprek PP Daan Govers met collega's KCC de Singel.

Aanwezig: Marjolein(lb), Inge, Tineke, Silvia, Marleen, Nadieh, Hans en Daan

Introductie

Doel

Het doel is om aan het eind van dit onderzoek interventies aan te bieden aan docenten van het team van KCC de Singel, zodat uiteindelijk leerlingen gedrag aan handelen kunnen koppelen en docenten bekwaam en betrouwbaar zijn in het handelend optreden.

Onderzoeksvraag

Welke interventies kan het team van KCC de Singel in de dagelijkse onderwijspraktijk inzetten voor de TOS leerlingen uit klas 4 en 5 om grensoverschrijdend gedrag te verminderen?

Deelvragen

Wat is grensoverschrijdend gedrag?

Hoe ervaren/beleven docenten van KCC grensoverschrijdend gedrag?

Welke interventies zijn er om grensoverschrijdend gedrag te verminderen bij de leerlingen van het KCC?

Welke interventies zijn effectief voor de TOS doelgroep?

Wat is wat?

Stoornis

Met (de aanleg van) een stoornis word je geboren. De oorzaak zit in de genen of het probleem zit in de manier waarop prikkels verwerkt of doorgegeven worden. Vaak zijn er meerdere problemen tegelijkertijd, die bovendien leiden tot ernstige beperkingen in sociaal functioneren thuis, school of op het werk. Een stoornis lost zichzelf niet op, hij is in principe permanent. Je moet ermee leren leven. Een stoornis is vaak de oorzaak van problemen. (Horeweg, Anton. 2015)

Gedragsprobleem

Voor de term gedragsproblemen heeft iedereen een eigen definitie. Eigenlijk kom het erop neer dat leerlingen niet doen wat jij als docent graag wilt. De vormen hiervan zijn net zo divers als er leerlingen (of docenten) zijn. Iedere docent heeft zijn of haar eigen voorbeelden. (Horeweg, Anton. 2015)

Een gedragsprobleem zit niet in je als je geboren wordt. Het ontstaat door verkeerde interactie tussen leerling en omgeving. Het gedragsprobleem is gebonden aan iets uit de omgeving. Dat kan een bijvoorbeeld een trauma zijn, maar ook een slechte opvoeding, leerproblemen of de relatie met de docent. Het gedragsprobleem is dus een gevolg van iets. (Horeweg, Anton. 2015).

Een gedragsprobleem wordt gezien als minder ernstig en vooral oplosbaar, door de omgeving anders te laten reageren of leerlingen andere vaardigheden bij te brengen. (Horeweg, Anton. 2015)

Grensoverschrijdend gedrag

Volgens Peter Joh. M. Zuidweg (2017) is grensoverschrijdend gedrag is een complex en beladen onderwerp. Maar het komt overal voor. Grensoverschrijdend gedrag vindt plaats op psychologisch, fysiek, seksueel, financieel en materieel vlak. Bewust en onbewust. Grensoverschrijdend gedrag uit zich door handelingen van een groep of individu, die door een persoon, die deze handelingen als tegen zich gericht ziet, als vijandig, vernederend of intimideren wordt beschouwd. Het gedrag komt tot uiting in verbaal, fysiek of ander non-verbaal gedrag en het kan gaan om pesten, agressief gedrag, discriminatie en seksuele toenadering of –intimidatie. Het gedrag kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn, maar degene die er mee wordt geconfronteerd ervaart het als ongewenst en onaangenaam.

De samenleving vindt (puber)gedrag over het algemeen 'normaal en passend bij de ontwikkelingsfase'. Toch is het in veel gevallen moeilijk om er mee om te gaan. Belangrijk blijft dat docenten normaal, grensoverschrijdend (puber)gedrag niet te snel bestempelen als psychosociaal probleemgedrag. (Wienke, D. 2010)

De volgende punten kunnen helpend zijn in het gesprek:

Is het herkenbaar?

Heb je voorbeelden?

Wat moet de rol van de docent zijn?

Zijn interventies aanwezig?

Wat is voor jou als docent grensoverschrijdend?

Het dialoog:

Is het docentafhankelijk wat je gedragsprobleem vind? (vraag collega)

Ik kom veel gedrag tegen dat iets met mij als persoon doet. Bijvoorbeeld schelden in de klas en met het woord 'kanker'. Dat doet iets met mij als docent en ik voel daar als docent iets bij. Dat is een voorbeeld van een persoonlijke grens waar leerlingen bij mij als docent overheen gaan.

Daar zijn heel veel voorbeelden over te bedenken en dat is ieder voor zich natuurlijk. Dit voorbeeld wat gegeven wordt is te koppelen aan grensoverschrijdend gedrag. Er is op Internet rondom grensoverschrijdend gedrag veel informatie te vinden over seksueel grensoverschrijdend gedrag (in combinatie met bijvoorbeeld vlaggensysteem), maar er is veel meer dan deze informatie op Internet. En daar is dit bovenstaand een voorbeeld van grensoverschrijdend gedrag.

Daarnaast gedrag gekoppeld aan puberteit en vrienden in het leven, heeft een grote invloed op het grensoverschrijdend gedrag. In deze fase ga je steeds grenzen over en zoek je die ook op als puber.

Wat voor iemand grensoverschrijdend gedrag is kan, kan voor iemand een gedragsprobleem zijn? (vraag collega)

Dat zou kunnen, maar je zou ook een stap eerder kunnen zijn en niet direct een stempel drukken van dit is een gedragsprobleem. Maar zoeken naar waarom bepaald gedrag iets oproept bij jou als docent. En is dit dan een gedragsprobleem of gaan ze een grens over? Stel die vraag eerst aan jezelf als docent.

Stel je vervolgens dan ook de vraag wat je eraan kan doen als docent.

Grensoverschrijdend gedrag komt ook voort uit wat het bewust of onbewust oproept bij de ander. Het is eigenlijk te vergelijken vanuit de theorie verbinden gezag waar ze dit de rode knop noemen. (opmerking collega)

Wat je op Internet leest zoals seksueel grensoverschrijdend gedrag is veelal algemeen. Wat is dan het idee erachter? (vraag collega)

Je hebt bijvoorbeeld bangalijs die op Internet worden gezet, filmpjes van leraren gemaakt en gedeeld en zo nog veel meer voorbeelden. Dit gedrag is niet direct te koppelen aan bijvoorbeeld een gedragstoornis en ook niet te koppelen aan het feit dat hij of zij een slechte opvoeding heeft gehad of een trauma heeft etc.

Het is gewoon gedrag wat niet kan en dat gaat over grenzen van iemand anders.

Daar moet je iets mee doen als docent en daar moet je naar gaan handelen.

Kijkend naar klas 4/5. Daar zie je dingen gebeuren die niet kunnen, maar wel passen bij de leeftijd. KCC heeft een complexe doelgroep, maar we verliezen ons wel eens om te zeggen onze doelgroep heeft TOS of die heeft een probleem. Dus dan is het zo. Ik denk niet dat dat altijd het geval is. Een gedurfde uitspraak!! (opmerking collega)

Veel dingen zijn aan de ene kant algemeen als grensoverschrijdend aangeduid, zoals seksueel misbruik of aanranding. Dat is wat je leest op Internet en aan de andere kant is er ook heel veel persoonlijk. Hoe ervaar je iets persoonlijk?

MK P A D

Is het herkenbaar?

Het is nog wel stoeien met de term probleemgedrag en grensoverschrijdend gedrag. Je wilt van ons weten wat is grensoverschrijdend gedrag? *(vraag collega)*

Ja of wat is dan dat stoeien wat je benoemd? *(mijn antwoord)*

Juist het stoeien roept vragen op. Ik zie gewoon vaak dat dingen mij raken of iets met mij doet ipv dat een leerling een probleem heeft. Het probleem is dat het een bepaald vervelend gevoel opwekt waar ik iets mee moet.

Is het belangrijk om gedrag te definiëren in deze 3 categorieën? *(vraag collega)*

Het is goed om te weten als docent dat je weet wat jouw rol kan zijn in bepaalde situaties. En daar is grensoverschrijdend gedrag een onderdeel van. Soms gebeurt er iets en ik heb er persoonlijk geen last van, maar ik weet dat er in de maatschappij het gedrag wel ervaren wordt als grensoverschrijdend. Dan is het niet direct persoonlijk, maar dan moet ik er iets aan doen om ze als het ware te beschermen in wat er komen gaat in de toekomst en in de maatschappij.

Soms zie je gedragingen die voor een docent grensoverschrijdend zijn en dat heeft met mijn gesteldheid als docent te maken op dat moment. Hoeveel kan ik hebben?

Stel dat voor mij de grens is bereikt, wat door duidelijke puberaal gedrag is, hoe ga je daarmee om?

Aan de ene kant snap je dat een puber of leerling dat doet, maar toch gaat het mijn grens over als mens of docent. Hoe kan ik daar op reageren en mee omgaan?

Je weet dat gedrag wat leerlingen kunnen laten zien ergens anders in de maatschappij ook niet altijd geaccepteerd wordt.

De ene keer kan je het hebben en de andere keer niet. Het is een soort van driehoek waarin je beweegt.

Pubers zijn steeds bezig met zoeken naar grenzen, ze willen steeds over grenzen heen gaan.

Als je die grens aangeeft en leerlingen die niet accepteren en leerlingen steeds erover heen blijven gaan. Hoe weet je dan de juiste en eigen interventie te doen? Dat je niet gaat twifelen aan je eigen handelen? En je eigen houding ten opzichte van leerling? Ik stel een grens, ze luisteren niet en gaan door. En dan?? Twifelen aan je eigen grenzen!!!

Als er twijfel is ga je, je netwerk uitbreiden. En dat netwerk zijn in dit geval je collega's. Het is belangrijk niet te twifelen aan jouw actie op dat moment.

Dat is een voorbeeld in wat we nu doen, maar de vraag van Daan is wat kunnen we nog meer doen? Is dit de enige manier of is er meer. Zijn er andere interventies? Of bepaalde technieken?

Voorafgaand aan dat als jij een goede relatie of band hebt met de leerling dat je veel makkelijker je grens kan aangeven en leerlingen die ook accepteren, dan als je die band niet hebt. *(opmerking collega)*

Daarin zie je ook verschil met welke rol je in de klas komt en met welke frequentie.

Als je er relatief weinig bent en je bent in de klas en ze luisteren niet. Dan is het juist goed om beroep te doen op je netwerk, dan halen we onze collega om hulp te vragen. Samen kijken of het wel lukt.

mk 3 4

Hoe we sommige dingen oplossen gaat soms wel veel tijd overheen. Dat is niet altijd de juiste interventie of de juiste manier. Dat maakt werken soms ook lastig. (Daan)
In sommige gevallen snap ik dat wel maar er zijn bijvoorbeeld ook leerlingen die wat zeggen zoals 'je kunt dood vallen' en waar we vervolgens op een later moment op terug komen of soms helemaal niet. Wat we wel doen is het samen met ouders bespreken waarom je niet terug komt op bepaalde gebeurtenissen of opmerkingen. Dat is soms niet het belangrijkste wat opgelost moest worden, maar liggen er andere problemen vooraf aan dat probleem of voorval. Dit doe je wel in samenspraak en weloverwogen.

Wat er in het verleden gebeurd is met een leerling heeft geen zin om het nu nog op te willen lossen met de leerling, maar het heeft destijds veel te lang geduurd.
(collega)

Was dat grensoverschrijdend of een gedragsprobleem? (vraag collega)
Dat weet ik niet. Persoonlijk raakte het mij niet, want het was niet super persoonlijk. Er waren andere die des tijd te veel was en dat maakt het misschien dat het gedrag op dat moment te veel was. Feitelijk kijkend dan vind ik uit communicatie gaan grensoverschrijdend. Kan er als professional wel naar kijken, maar uit communicatie gaan is onacceptabel.

Ook voor een TOS-leerling?? (alle collega's samen)

Uiteindelijk uit contact blijven is onacceptabel. Uit contact gaan of uit contact blijven is wel een verschil. Ik snap het verschil wel, maar inderdaad bewust uit contact blijven is onacceptabel.

Gister in de klas waren ze met spekkies aan het gooien en dan vraag je ze te stoppen, maar dan reageren ze niet. Het bewust negeren dat vind ik niet kunnen en onacceptabel.

Negeren is bewust en die zit bij mij bovenaan. (Allen bevestigen dat)

Soms kan je even niet, maar bewust iemand negeren en uit communicatie blijven is niet fijn.

Grensoverschrijdend gedrag ligt waar de persoonlijke grens ligt van mij als persoon/docent en niet die van de leerling. Er ligt een persoonlijke grens die niet bij iedereen hetzelfde is. Je zou kunnen concluderen dat er een stuk empathie is die op deze leeftijd van de jongeren nog niet verwacht kan worden. Empathie krijgt pas vorm rond de 23^e. We vragen soms veel van empathisch vermogen wat leerlingen nog niet hebben. Als je een grens legt dan moet je bewust zijn dat de leerling daar misschien empathisch niets mee kan.

Daar ligt ook de uitdaging voor de docent. Hoe vertaal ik gedrag van mij naar de leerling en andersom?? Daar ligt de uitdaging.

Het is een combinatie van grensoverschrijdend gedrag en empathie en welke interventies kun je dan inzetten?

Ze hebben daarnaast ook nog TOS en moeite met Theorie Of Mind.(TOM)

En ook nog het stukje generaliseren. Als poppetje A bij de een wel mag schelden en bij poppetje B niet. Dat is zo onduidelijk als het maar kan. Het is dan moeilijk om te generaliseren.

Soms weten leerlingen zelf niet goed wat wel en niet kan. Ze staan er niet bij stil. Ze snappen hun eigen overschrijdend gedrag niet.

Zou een gewone puber dat beter kunnen dan iemand met TOS? (vraag collega)
Zou niet weten wat het doet rondom empathie, maar natuurlijk wel met gedragsregulatie.

Het kan ook zijn dat wij als docenten een actie van een leerling niet vinden kunnen, maar dat als je het thuis bespreekt het heel normaal is. Andere normen en waarden. Het zijn gewoontes wat ze thuis doen en in sommige gevallen is het ook leuk bedoeld. Zo gaat dat thuis ook!!!
Empathie is een heel stuk opvoeding.

Je kunnen inleven in een ander (TOM), puber zijn, TOS hebben en empathie tonen dan verwachten we best veel van de leerlingen. Maar dat wil niet zeggen dat we niet de grens aan moeten geven.

Hoe kunnen we aangeven dat leerlingen in dit geval grenzen over gaan?

Je ziet gewoon in de buitenwereld en de maatschappelijke normen en waarden in combinatie met gedrag van leerlingen niet matchen. Men is daar niet van gediend zijn. Hoe gaan we ze leren dat als het ware de maatschappij heel hard is als het gaat om grenzen aangeven. Kijk maar naar stage bijvoorbeeld hoeveel er uit vallen.

Het heeft ook te maken met een stukje expertise wat je inzet. Soms zie je bepaald gedrag wel goed ziet en op het andere moment niet. Goed te kijken welk gedrag wanneer zichtbaar is om er vervolgens op in te spelen. Nog steeds ben je dan afhankelijk of je op dat moment het juiste hebt gekozen. Dit staat los van gedrag goed keuren of niet. We blijven wel mensen.
Daarin is de relatie natuurlijk heel belangrijk. Wel een relatie met leerling A en niet met leerling B.

Bij leerling B zat je al in een irritatie, die je bij leerling A niet voelt. Waardoor je op een bottere manier met de een omgaat dan de ander.

Een relatie is dus heel belangrijk om die leerling te leren wat wel en wat niet grensoverschrijdend gedrag is?? (vraag collega)

Het is om je invloed als docent goed in te kunnen zetten. Op het moment dat je in irritatie zit met een leerling is het gewoon lastig in omgang. TIP: probeer dan te zoeken naar mensen die wel invloed hebben.

Mc S A

Voorbeelden

Een leerling had een nepaccount gemaakt en gedaan alsof hij een meisje was tijdens het chatten met een medeleerling. Dit is een puberactie die wel duidelijk grensoverschrijdend is. Hoe gaan we daar mee om?

De mentor pakt het op en gaat in gesprek, kan de les niet starten want het stoort zichtbaar de betreffende leerlingen. Ze hebben een bepaalde invloed op de groep en de klas. In dit geval lukt het de groep en de leerlingen om dit te parkeren en te wachten op een gesprekje met de mentor.

En als je dan kijkt naar leerlingen die vaker onderwerp van gesprek zijn in besprekingen dan is het goed om te kijken naar welk gedrag hoort waar en hoe gaan we daar dan mee om?

Leerling rent in de aula en wordt door een docent aangesproken. Leerling luistert niet en gaat door. Docent komt naar ons toe om hulp te vragen en vervolgens wil leerling weer weglopen. Maar uiteindelijk door vol te houden en hulp te vragen is het wel gelukt om de leerling aan te spreken. Het is wel mooi om samen te werken.

Ik wilde een leerling uit de klas, maar negeerde mij en docent die ik om hulp vroeg. Met uiteindelijk drie man negeerde hij nog steeds. Door vol te blijven houden en samen te werken is het wel gelukt deze leerling aan te spreken op het gedrag en afspraken te maken. Negeren en doen alsof je niet bestaat is erg lastig en is moeilijk om mee om te gaan.

Vragen:

- Hoe kunnen we interventies bedenken zodat ze straks toekomstgericht eigen gedrag kunnen aanpassen?
 - Hoe kunnen we interventies doen dat ze meer zelf in de hand hebben?
 - Hoe krijgen ze zicht op eigen gedrag zodat ze zelf aanpassingen kunnen doen?
- (Tijdens arbeid/werk is er weinig tijd)

MR 3 13 14

Interventie:

- Beter van bewust zijn dat de relatie met de leerling heel belangrijk is. Betere afstemming met mededocenten.
- Het is goed te kijken hoe je het systeem erbij kan betrekken. Kijken hoe je collega's kan betrekken, maar ook ouders. Ik heb gemerkt doordat we dat doen dat het werkt. STERK MAKEN SAMEN!!!
- Zoeken naar mensen die invloed hebben en inzetten.
- Maak gebruik van de relatie die er wel is!! Hoe ga je daarmee om? Wie heeft dan welke rol.
- Gezamenlijk afspraken nakomen.
- Wat zijn de consequenties en die visueel maken. (TOS)
- Doorzetten.....niet verslappen. Zeggen wat je doet en doen wat je zegt.
- Zichtbaar maken dat je consequenties geeft. Voor leerlingen en medewerkers.
- Afspraken herhalen voor medewerkers en leerlingen. (ieder leerjaar)
- Aanspreekpunt die het mee regelt. (soort van reset)
- Meer samen.
- Duidelijk maken tot hier en niet verder.
- Verwachtingen uitspreken.
- Ook echt doen.
- Handvaten bieden voor medewerkers, richtlijnen duidelijk.
- Backup is die duidelijk voor medewerkers, samenwerken. (crisisteam)
- Signaleringsplan voor het team maken.
- Ouders meenemen in welke actie je ook zou doen.
- Aankondiging doen naar leerlingen wat je doet. Wat willen we wel en wat niet?
- Klassenbezoek met het team, alle leerlingen samen. De groep zo groot mogelijk maken en verantwoordelijk maken. Duidelijke interventie.

mc 0 A

Welk grensoverschrijdend is zichtbaar en hoe is dat?

	Mate van toelaatbaarheid	Welk gedrag is dat?
	Gaat alle grenzen te boven	• Negeren. (bewust) • Bewust met spullen kapot maken. • Met grote spullen gooien wat direct gevaar oplevert. • Fysiek geweld. • Pesten. • Privacy dmv filmpjes en foto's online zetten • Seksueel getinte gedragingen. • Respectloos tegen/over iemand praten.
	Gaat over grenzen	• Met spullen gooien. • Mensen ongewild aanraken. • Dreigende taal. • LI zegt; ga mijn vader halen die jou in elkaar slaat. • Negeren. • Schelden. • Fysiek worden. • Negeren van docent. • Niet aan schoolafspraken houden. • Pesten. • Spijbelen. • Respectloos. • Om iemand lachen (uitlachen)
	Ik geef een waarschuwing om te voorkomen dat het over grenzen gaat.	• Scheldwoorden gebruiken. • Spullen van een ander pakken en weggooien. • Plagen. • Druk. • Door blijven gaan na waarschuwen. • Grapjes blijven maken. • Niet laten uitpraten. • Roepen/praten door de klas. • Plagerig naar andere leerlingen (pauze) • Elkaar duwen. • Niet luisteren. • Andere uitdagen.
	Is te negeren/ kan ik later op terug komen.	• Een opdracht weigeren te doen. • Even niet luisteren. • Weerwoord geven (vaak) • Niet direct meewerken. • Niet zelfstandig gaan werken. • Pet op in de klas. • Rennen door de gang. • Propjes gooien. • Onschuldig bedoeld grapje (1x) (wat kwetsend zou kunnen worden opgevat)
	Acceptabel	• In discussie gaan • Onderwerpen bespreken/bespreikbaar maken. • Lelijk kijken. • Geen gedag zeggen.

mk